

VÄLIS-EESTI

Nr. 1

1936



Luterma plaadid
Luterma mööbel
Luterma mänguasjad

on kodumaa kõrgekvaliteedilised tooted.

A-S. A. M. LUTHER

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti t. 9, tel. 446-16

Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2, tel. 788.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

**Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.**

**Oma puksiligid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.**

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

VÄLIS-EESTI

VÄLISEESTLASTE AJAKIRI

JAANUAR, 1936

Nr. 1.

8. AASTAKÄIK

UUS AASTA, UUED SOOVID, UUED TEOD.

1936.

Kuni kodumaal kell lõi kaksteist öiset pauku ja rahva juubeldustega saabus uus aasta, kauges läänes olid rahvastel alles varaõhtused toimingud, kuna idas kellaeg samal hetkel näitas juba uue aasta esimesi tunde.

Aastavahetus ei teostu kiirelt. Kulub enne mitmeid tunde, terve öö-päev, kuni tervele maailmale on saabunud uus aasta. Igas maailmaosas saabub ta omal ajal. Aeglaselt nagu inimene sünnib uus aasta.

Nüüd, kus hea raadioaparaat on muutunud kättesaadavaks pea terve maailma, võib üksildust armastav kodanik, istudes oma mugavas kodunurgas ja keerates raadio vastuvõtja nuppu, saada osa rahvaste hõisetest, mis kajavad lähedal ja kaugel. Kordkorralt kaugenevad juubeldused, kuid valjuhääldajast kajavad nad ühtlaselt lähedatena.

„Head uut aastat!... Happy New Year! С новым годом, с новым счастьем!.. Bonne année!... Un felice anno nuovo!... Ein glückliches neues Jahr!...“ kõlab keelte virr-varr, kord arusaadavaid, kord arusaamatuid.

Kaugel põhjas tuiskab lumi, helgib virraliste sähvatusi, on värskendav pakane. Inimene mässib end kasukasse, ainult rõõmsad silmad vaatavad karusnahkadest. Nägu õhetab külmast ja õhku paiskub sooja hingeauru.

Head uut aastat!...

Väliseestlase kujutlusvõime nägi kodumaalgi uue-aasta ööl külma ja lund. Kuid pakasetaat mängis Eestile sedapuhku pütumuse. Pages üle lahe põhja poole ja jättis kalevite maa vihma ja pori võimusesse. Halastamatult uhtus vesi lund, mis veel hiljuti nii süütu-valgelt oli katnud maa ja valmistanud inimestele rõõmsaid talvetuju-lisi jõulnsid. Nüüd aga uputas pori endasse kõik selle süütuse ja puhtuse ning jalakõndijad põgenesid poripilduvate autode eest majanurkade ja telefonipostide varju. Kuid ei suutnud peenelt piserdav vihm kustutada rahva üleva tuju leekisid. Tänavail ja väljakutel voogas rahvameri, voogasid hääled ja hõisked. Elu on arenenud paremuse suunas. Eelmise uue-aasta head soovid täitusid! Oli edu, oli õnne! Rahvas võis jälle pühitseda endises tujus ja endises külluses omi pühi. Mure oli vähenenud, viletsus kaugemale tõrjutud. Välispoliitilinegi taevast ei tundunud enam nii must, kui näis vahepeal — rahvaste sõjameeleolu lainetused ei ulatunud põhjamaile. Ja, saades sellest jälle usku ja lootust tulevikku — rahuliku arengu võimalustesse, majanduslikku ja poliitilisse edusse, kajasis südamlikumalt ja lootustandvamalt hõisked:

Head uut aastat!

Aga teinepool ekvaatorit, kaugel lõunas, kus soe tuul mängib palmilehtedes, öö toob jahutust päikese kõrvetavale kuumusele, jõuab uus aasta kesksuvel. Ka siin rahvas veerib tänavail, kuid ka parkides, kus läbi sametise pimeduse, läbi puude ja põõsaste



Tallinna kirjakandja uue-aasta päeval.

lehestiku tungib üksikute elektrilampide valgus. Väliseestlane, kerges riietuses, kõndides üksildaselt tänavail, istudes pargi pingil, tunneb äkki koduigatsuse pakitsust rinnas. Mälestused muutuvad elavateks. Tuleb meele lapsepõlv kodumaal. Näeb vaimusilme ees seal lund, tuiskugi ja vaevalt aimab, et kodumaal sedapuhku tuli uus aasta märjalt.

Sel aastavahetuse hetkel jälle kord köit-sid nägematud sidemed iga väliseestlast kodumaaga. Iga väliseestlase mõte pöördus korra tagasi vanemate kodupaika ja, võib olla, mõnigi klaas tühjendati oma lapsepõlve kodu, oma sünnimaa terviseks, soovides, et saabuv aasta oleks talle ikka edukas ja õnnetoov.

*

Uus aasta toob uudist ka käesoleva ajakirja ilmunises. Välis-Eesti Almanak möödunud aastate kestel oli selleks peamiseks sidemeks, mis köitis laialipaisatud väliseestlaste peret, on tutvustanud laiemaid hulki eestlaste elu rõõmude ja muredega väljaspool kodumaad, on tutvustanud võõraste maade ja rahvastega, on algatanud uusi mõtteid, on püüdnud anda juhiseid väljarändamishimulistele ja — mis tähtsaim — on lähendanud Välis-Eestit Kodu-Eestile. Ühes välis-eestilise liikumise paisumisega

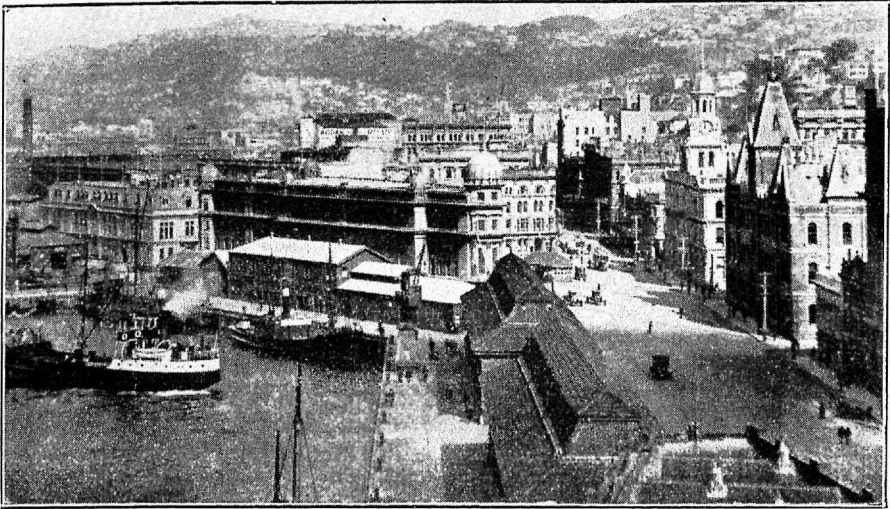
Eesti Almanak. Algul neli korda aastas, ja korraldamisega on kasvanud ka Välis-Eesti kuus korda ja nüüdsest algades ajakirjana „Välis-Eesti“ iga kuu kord astub ta oma lugejaskonna ette. Senisest veel rohkem püüab ta nüüd pakkuda oma lugejale huvitavat ja mitmekesist materjali, püüdes rahuldada ka nende nõudeid, kes ajakirjast otsivad huvitavaid ja köitvaid lugemispalasisid. Iga väliseestlase elu on täis huvitavaid ja mitmesuguseid läbielamusi ja juhtumeid, mis on huvipakkuvad kui kirjaniku fantaasiast kerkinud seiklusjutud. Ja sellest elusalvest ammutab oma huvitavamaid ridu ka käesolev ajakiri.

Uute soovidega ja uute lootustega astume uude aastasse, kuid ka uue töötahtega ja uue vaimustusega. Välis-Eesti tööpõld on suur ja lai. Üle terve maailma ulatub see tööpõld. Kuid mitte kõik väliseestlased ei ole veel rakendunud seal teadlikule ühisele tööle! Organiseeritud on väga väike osa väliseestlastest, väga vähe on eesti rahvusele tagasi võidetud neid, kes olid kadumas võõraste rahvaste rüppe.

Siin jätkub meil soove veel aastaks ja aastaks, kuid meie praegune kõikeütlev lähem soov on:

Head uut aastat!

Ed. R.



Uus-Meremaa pealinn Wellington.
Vaade sadama piirkonnale.

Rändur Uus-Meremaal I.

WELLINGTONIST AUCKLANDINI.

Uus-Meremaa avastamine. — Minevikust olevikuni. — Maastiku üllatusi. — Maavärisemised ja puuhooned. — Auravad kaljud ja keevad allikad. — Uus-Meremaa eeskujuliku tööliste maana. — Eestlasi Uus-Meremaal.

Ed. Riisman.

Möödas on need romantilised ajad, kus omaegsed ettevõtlikud ja vahvad meresõitjad läksid purjelaevadel avastama uusi maid, püüdes heita pilku tundmatusse ja saladuslikku ookeanitagusesse. Nüüd, kus kõik maad, isegi iga pea tühisemgi saar märgitud kaardile, ei ole seiklusjanulisel laevuril enam neid huvitavaid läbielamisi, mis olid omaaegsetel merevallutajatel.

Eriti suuri avastamise võimalusi pakkus Vaikne ookean, mille lai veeväli on puistatud üle kümnete tuhandete saarte ja saarekestega. Siiski võis huupi sõitev laev nõudalaid ja isegi kuid eksida ringi mööda tühja veevälja, kuni sattus mõnele saarele.

Suur meresõitja A. J. Tasman oli ka kindlasti väga rõõmsalt üllatatud, kui ta 1642. aastal, s. o. kümneid aastaid peale Austraalia avastamist, ootamatult nägi silmapiiril pikka rannajoont, millel ei näinud olevat lõppu. Võib olla mõtles ta siis, et on avastanud teise Austraalia. Nii suur näis

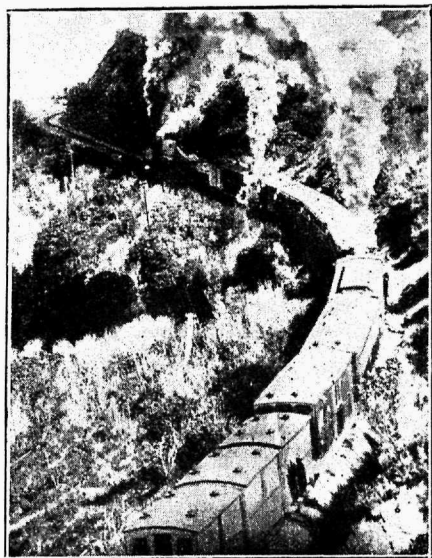
see maa. Ja paljutootav oli see maa oma lopsaka loodusega rannajoonel, kuna kaugemalt kerkis märgine maastik, kus kõrgemaid mäetippe kroonisid lumemütsid. Põõsaste ja puudesalkade vahelt piilusid aga merele kokkumurdunud pärismaalased — maoorid: kas on jumalad tulnud nende maale? Sellist laevamürakat ei olnud nad veel näinud. Nad olid ka ise suured merisõitjad ja nende esiisad olid riskinud võtta ette suuri merisõite, millest üks riskantsem sõit vastu tundmatule tulevikule oli neid kaugelt Cooki saartelt kannud kord siia maale. Kuid nende esiisade ja nende endi laevaehituse kunsti ei küündinud kujutluseski sarnaste mõõitudeni, mis olid nüüd nende ees õõtsuval valgete laeval.

Vaevalt ükski nende mõid või tulevikukuu- lutaja võis siis ennustada, et nendest „valgetest jumalatest“ saavad tuleviku maa vallutajad, et maooridel tuleb pidada oma maa ja oma vabaduse kaitsmiseks meeleheitlikke,

kuid kangelaslikke võitlusi, millest isegi võitjad hiljem räägivad tunnustavalt; vaevalt nad unistasid, et kaotuse ja allaheitmise järgi neid ei sööda ära, nagu nemad ise seda tegid oma vaenlastega, vaid et nende esindajad kord istuvad ka valgete poolt juhitavas parlamendis ja et nendegi silmapaistvamad mehed kord üheväärselt valgetega kannavad sirvide ja lordide aunimetusi.

Algas valgete vallutajate ajajärk Uus-Meremaal. Valged tegid varsti kindlaks, et Uus-Meremaa on ilus maa, väga hea kliimaga ja sellepärast valgetele eriti sobiv asumaaks. Austraalia kõrval tundub ta küll õige väiksena, kuid on oma pindalalt siiski küllalt suur — ligi kuus korda suurem Eestimaast. Ometi on tema elanikkude arv veel praegugi pindalaga võrreldes õige väike, ainult veidi suurem Eestis eluneva rahva arvust. Vaevalt küll sarnast rahvatihedust on võimalikki saavutada Uus-Meremaal, kui see on Euroopas, sest maapind on õige mägine. Vaevalt leidub siin kuigi palju ühetasast pindala. Ikka mäed ja mäed, mis suursugustavad ja ilustavad seda maad, kuid vähendavad ka kasutamiskõlvulikkude pinda.

Kes kaardile pilgu heidab, see leiab, et Uus-Meremaa moodustub õieti kahest pikli-



**Uus-Meremaa mägedes,
Raudruun rühbib läbi mäglise maastiku.**

kust saarest, mis nagu kaks ühendatud viinivorsti (teine neist võiks küll hea kujutlusvõime juures meenutada ka lindi otsas ripuvat ordenit) ulatuvad üksteise järgi põhjast lõunasse umbes poolteisttuhat kilomeetri pikkuses, kuna aga kõige suurem laius on vaevalt kolmsada kilomeetrit (põhjapoolsel saarel). Lõunapoolse saare läbibastab mäeahelik, mis kannab Lõuna-Alpide nime. Küllap sarnaduse tõttu oma Euroopa nimikaimule. Sportlaste seas on need mäed talispordi võimaluste poolest heas kuulsuses. Kõige kõrgem mäetipp ulatub seal $3\frac{1}{2}$ kilomeetri kõrgusele. Üldse on lõunapoolse saare pindala mägisem ja, kuna ta lähemal asub nabapiirkonnale, ka lumisem. Siin on suuri jääliugustikke, millest suurim on Tasmaania jääliugustik, mille pikkus üle 30 kilomeetri ja laius ligi kaks kilomeetrit.

Põhjapoolne saar, kus kliima pehmem, on ka vähem mägine. Ainult kolm vulkaanilist mäetippu ulatuvad üle $2\frac{1}{2}$ kilomeetri. Teiste mägede kõrgus aga tõuseb kõige rohkem poolteise kilomeetrit.

*

Uus-Meremaa on turistide seas hästi tuntud ja teda reklaamitakse ka turistide maana väga agaralt. Tema kaugus teistest maadest on aga tähtsamaks takistuseks suuremale turistide voolule. Peamisteks külalistajateks on austraallased ja ameeriklased, kuid ka inglased, kelle rahakott võimaldab sooritada pikemaid reise ümber maa-kera, tulevad tihti siia. Meie vaesele Eesti turistile, kes oma majanduslike võimuste juures peab piirduma peamiselt Euroopaga, on Uus-Meremaa reis asjata unistus. Või olgu siis, kui ta sinna asub pikemaks elamiseks ja teenistuse hankimiseks.

Oma kakskümmend päeva merereisi kuulub ära, alustades sõitu ühendriikide kallastelt, kuni Uus-Meremaa mäed kerkivad silme ette. See ei ole igav reis, sest vahepeal tuleb sõita üle ekvaatori ja külastatakse ka teeäärseid haruldasi ilusaid saari (Havaid või jälle Tahitit ja Rarotongat). Austraaliast on teekond märksa lühem — ainult neli päeva. Siiski on Uus-Meremaad küllastavate turistide arv hooaegadel õige suur. Turismi õhutamise eest on kannud head hoolt ka Uus-Meremaa ise. Tervet

turismi korraldust juhivad riik. Turismibürood koostavad reisijatele marsruuti kavad, muudavad pileteid, öömajasid, annavad informatsiooni, kirjandust jne. Tähtsamatesse kohtadesse on ehitatud riigi poolt mugavad hotellid. Kus oma hotelle ei ole, seal on kokkulepped vastavate erahotellidega (linnades).

Ja turistil ei saa siin aeg jääda igavaks. Jõudes juba Wellingtoni sadamasse, avaneb talle suursugune pilt. Reisija on sattunud nagu määratusse kaussi, mille põhjal paarikümne tuhande tonniline laev ujub nagu laste mängukann. Ümber ümariku lahe tõusevad taeva poole mäemüürikud. Kitsal rannaribal asub linn, mille majad asetsevad kord-korralt mööda mägede külgi ikka kõrgemal, moodustades oma värviliste katustega roheliste aedade keskel oivalise vaatepildi.

Wellington on Uus-Meremaa pealinn, mis rahvaarvult võrdub umbes Tallinnale, kuid kõiges muus on sootuks erinev. Ta on puht inglise linn. Majad on nagu kuskil väikelinnas Inglismaal. Üllatab suur puuehitiste rohkus. Tõendatakse, et siin asub isegi maailma kõige suurem puuhoone — neljakordne valitsuse maja, oma meetrit sada pikk ja mitmete väljaulatavate tiibadega. Puumajade rohkuse põhjus selgub peatselt. Nimelt on Uus-Meremaa vulkaaniline maa. Siin on olnud suuri maavärisemisi, mis on teinud linnades äänka hävitustööd. Turistidele näidatakse maal terveid mägesid, mis on kerkinud üle öö maapinna kõikumisega. Näidatakse orgusid, kus on olnud enne mäed. Ühes kohas on maavärisemine maantee lõiganud pikuti pooleks — üks pool on vajunud alla sügavasse orgu ja teine pool on jäänud mäele; teises kohas näidatakse, kuidas maapinna libisemine on viinud poole maja sootuks teise kohta. Mõned aastad tagasi olnud suurem maavärisemine purustas põhjalikult ühe väiksema linna. See ongi põhjuseks, miks ei ole Julietud ehitada massiivsemaid kiviehitisi. Puuehitisi peab paremini vastu maapinna raputustele. Ometi ei ole sellest enam nüüd kinni peetud. Tehnika areng on võimaldanud ka massiivsemaid maju ehitada vastu pidavaks maapinna kõikumistele. Linna südames, s. t. laheäärses kaldapiirkonnas



Maoride maa „auruventiilid“.
Reisijad looduslikke keevavee katlaid vaatamas.

on juba ülekaalus tugevad raudbetoonehitised. Pealegi maavärisemised ei kordu tihti. Vahest möödub aastasadu, enne kui samal kohal tuleb uus maavärin.

*

Harilikult ruttavad kõik turistid esijoonel põhjasaare südamesse. Sinna on koonduvad kõik see, mis turistide eriti tõmbab. Siin on alles veel omapärased pärismaalaste külad, kus neid püütakse säilitada tsivilisatsioonist võimalikult puutumatuks, kõnelevatena oma helisevat ja luulelist keelt, laulvatena oma ilusaid tundelaule ja tantsivatena temperamentseid rahvatantse. Lõbusate, avameelsete looduslastena elavad nad siin, suplevad soojavee allikates ja nikerdavad turistidele oma kaelaskantavaid jumalakujusid *tikvisid*.

Siin tungivad maapinnale ka maapõue jõud — siin on keevavee allikad, kus võib keeta kas või mune, seal lookleb aurav soojavee jõgi põõsaste vahel. Paadiga pääseb ligi põlevatele kaljudele järve kaldal, mis auravad ja suitsevad, nagu oleks nad Eesti põlevkivist. Järve vesi on ses kohas peaaegu kuum. Siin terveid maastikke, mis suitsevad ja auravad, allikate ümber igasugused maapõuest väljatunginud valgeid mineraale väärli kollases kaunistuses. Veidi eemal looklevad pildirikkad teed läbi džunglite, oksad kraabivad vaevu edasipugeva auto katust, kuni vastujuhtuv hiigel-lambakari täiesti suleb tee. Avanevad haruldaset ilusad järved metsatihnikutes, kus maa-alused looduse jõud tekitavad nähteid, mida inimõistus ei oska seletada ja mis

siis kohe kasutatakse ära reisija uudishimu äratamiseks. Turisti närvid pannakse tõsiselt proovile, kui julge autojuht kindlakäeliselt juhib autot mööda teed mõne sentimeetri kaugusel kuristiku servast, kuna teinepool teed kerkib järsk kaljusein. Väike väärtus — ja auto ühes sõitjatega lendaks sügavuses peegelduvasse järve. Äkki kostab teekäänaku takka autopasuna tuutus — vastu tuleb teine auto! Nüüd algab veel hädahohtlikum tagurpidisõit mööda tulnud teed, et laiemas kohas vastutulijat mööda lasta. Aramad daamid ronivad autost maha, litsuvad end vastu kalju ja ootavad hirmul silmadega, millal nende kaasreisijad alla lendavad. Aga juht ainult naerab.

Või jälle turisti rännak viib teda salapärasesse maa-alustesse Vaitamo koobastikudesse, kus loodus aastatuhandete kestel maapõue sisemasse on uuristanud kõige kummalisemaid saale, tube, koridore, ühendades neid keerulisteks labürintideks ja ilustades rikkalikult stalaktiitide ja stalakmiitidega.

Turisti teekond harilikult lõpeb (või ka algab) Aucklandis — Uus-Meremaa põhjapoolses linnas. Paarisajasse tuhandesse küündiva elanikkude arvuga on see ühtlasi ka Uus-Meremaa suurim linn. Varemini on asunud siin riigi valitsus ja parlament, kuid hiljem on need üle viidud Wellingtoni, mis asub enam keskuses. Auckland ei oma sarnast kena looduslikku ümbrust kui Wel-

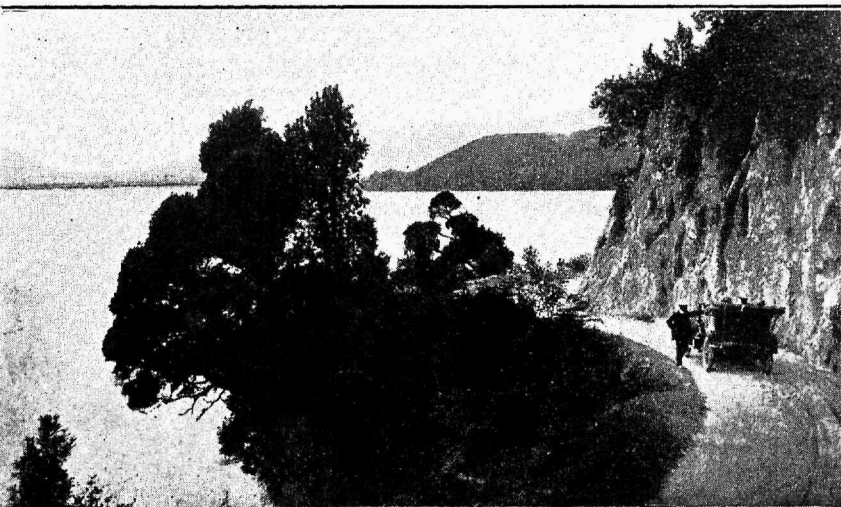
lington. Välja arvatud mõned omaaegsed maoride „paa'd“ — meie maalinnu meeletuletavad künkad, asub Auckland päris tasasel maapinnal.

*

Uus-Meremaa elanikud on uhked oma maa kliimale. Temperatuuri kõikumised olevat seal väga väikesed, eriti põhjasaarel. Ja kuigi Wellingtonis, mis asub põhjasaare lõunapoolses tipus, vilud tuuled omale Cooki väina kaudu leiavad teed Wellingtoni ja seal mägede vahel siis püsivalt keerutama jäävad, nagu ei pääseks nad enam sealt välja, ei tunne pealinna elanik ometi erilist vajadust ahjude järgi. Kui vilu tuul juba liiga kontideses poeb, siis heidab ta mõned puualud kaminasse, süütab need ja soendab end siis kordamisi eest ja tagant.

Wellingtonist aga edasi üle mägede maoride linna Rotorua poole ja sealt edasi Aucklandi muutub veelgi soojemaks. Rotoruas, soojavee allikate piirkonnas, hakkad juba kahtlema, kas ikka ongi südatahv — päike paistab ja palitugi tundub vahest üleliigne. Kuid selle eest on siin ka suvine soojus suurem, kui mere ääres.

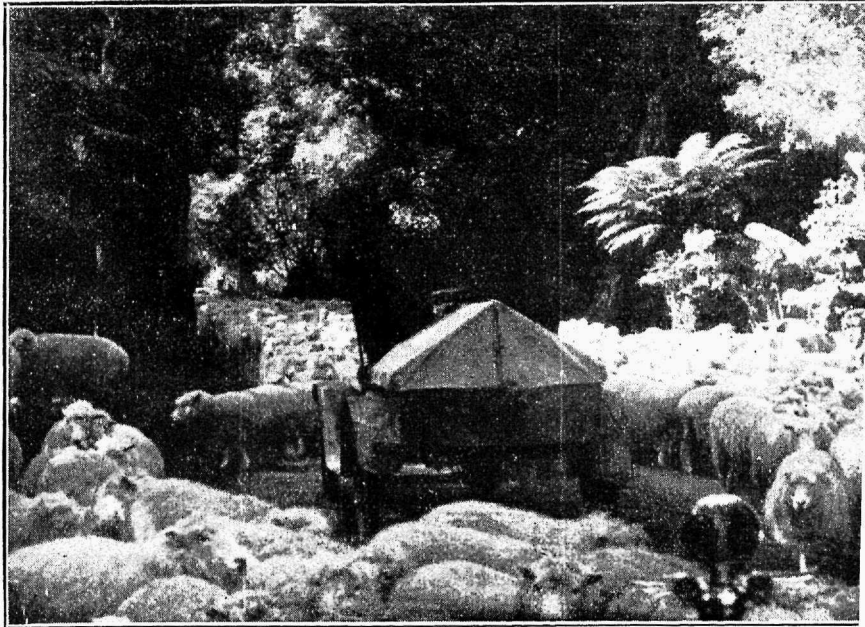
Auckland tõendatakse aga olevat kõige ühtlasema kliimaga linn terves maailmas. Suvel ei ole liigset kuumust ega talvel külma. Temperatuuri kõikumine aasta jooksul on ainult 10—15 kraadi Celsiuse järgi. Talvel langeb kraadiklaas kõige rohkem 3^o (C.), suvel aga ei tõuse üle 26^o. Ei ole tuntud



Maastiku pilt Uus-Meremaalt.

Autosõit sügaviku kohal.

Lambakari metsateel.



Autod hiigellambakarjas. (Võtte on tehtud autost.)

põuahädasid ega ole karta higestama panevaid kuumuselaineid. Näib nagu reguleeriks suur ümbritsev ookean kõiki neid temperatuuri kõikumisi. Inglise ei suuda ka küllalt imestada, et siin ei ole udu, millega ta Londonis on juba harjunud kui paratamatu pahega.

Kes aga siiski „karmimat“ kliimat armastab, see leiab seda lõunasaairelt. Kuid ei Christchurchis ega veel lõunapool Dunedinis saa saanisõitu ega suusatamiselõbu. Kes tahab talissporti, see — nagu eelpool tähendatud — peab ronima Uus-Meremaa Alpidesse.

*

Kõikjal Uus-Meremaal valitseb inglise keel. Ongi ju inglased nii maal kui linnas maa peamised elanikud, kui arvata välja käputäis pärismaalasi, kes ka nüüd tihti kõnelevad inglise keelt, eriti nooremad. Võõraid on siin õige vähe. Uus-Meremaa on võõrastele hoolega piiranud sissepääsu, sellepärast omab ta rahvuslikult veel rohkem ühtlase ilme, kui Austraalia, kuigi ka seal ei ole muude rahvuste arv suur.

Kuid uus-meremaalane ei tunne end enam palju inglaseks. Kuigi muidu kõik on koo-

peeritud Inglismaalt: riigi valitsemine, parlament, traditsioonid, isegi parteid (ka siin on oma torid reformpartei nime all, oma tööpartei ja oma liberaalid), kuid neil on ka palju seda, mida nad nimetavad täiesti omaks — need on eeskätt sotsiaalsed reformid. Uus-Meremaa oli omal ajal oma sotsiaalseadusandlusega esimesel kohal maailmas ja püsib seni veel esirinnas. Uus-Meremaal on ammu juba teostunud tööpuuduse vastu kindlustamine, palga alammäärade kindlaksmääramine, sunduslik vahetuskohus, vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamine jne. Uus-Meremaad peeti omal ajal tööliste paradisiiks, kus töötingimused olid paremad kui kuskil mujal, kus palgad olid ühtlasemad ja kõrgemad kui mujal, ja kus üldiselt tööliste eest oli hoolitsetud rohkem kui mujal. Kuid majanduslik kriis tõi ka siin rohkesti raskusi. Korraldati siingi riiklikke hädaabitöid madalate palkadega, oldi sunnitud leppima üldise palkade vähendamisega. Kuid nüüd on asi jälle paranemas.

Selletõttu on uus-meremaalane edumeelsem kui inglaseks. Isegi tema poliitilises elus ei ole neid äärmusi, mis mujal esile tulevad. Parempoolsetest reformparteilastest tööera-

kondlasteni ei ole kuigi palju maad. Tuleb ette juhtumeid, et reformpartei mehed on mõnes küsimuses isegi radikaalsemad kui tööerakondlased. Kommunistlik vool ei ole Uus-Meremaal kuigi palju pinda leidnud, kuigi tööpuuduse ajajärk kommunistlikkudele agitaatoritele ka siin küllalt head küttematerjali on annud.

Kui Inglismaa on traditsioonide maa, siis Uus-Meremaa ei ole sellest pea midagi pärinud. Väljarändajad on pärit kehvematest kihtidest ja sellepärast ei ole jõukuse kasvadeski kujunenud siin seesugust traditsioonidesse tardunud aristokraatiat, nagu see on Inglismaal. Kõikjal avaldub äärmine lihtsus ja vabadus. Ainult pikk hall parukas parlamendi speakeri või kohtuniku peas ja lai talaar on kõik, mis on kaasavarana saanud Inglismaa traditsioonidest.

Noorem põlv tunneb end ikka rohkem ja rohkem uus-meremaalastena ja vähem ingllastena. Kuna vanemaid väljarändajaid veel seovad oma vana isamaaga nooruspõlve mälestused, siis nende lastel ei ole enam mingeid seesuguseid sidemeid. Neil ei ole enam teist kodumaad

Inglismaa võimu tuletab meele siin, nagu Austraaliaski, ainult Inglise krooni esindav kuberner. Muidu aga juhivad ter- vet riiki oma valitsus ja parlamet ja kuber-

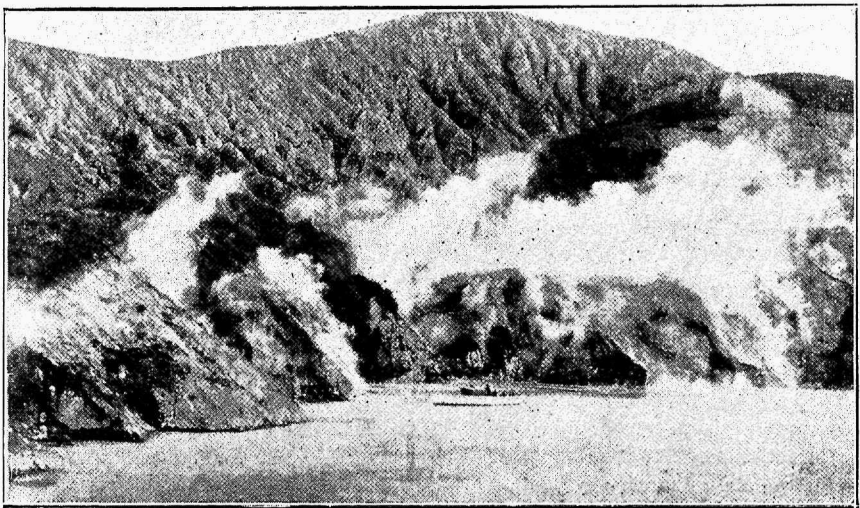
ner täidab siin tagasihoidlikult sama osa, mis Inglismaal kuningas.

Et sisserändu Inglismaalt veel ikkagi soodustatakse, eriti siis, kui majanduslik olukord võimaldab tööstusse rakendada uut tööjõudu, siis ei kao elav side Inglismaa ja Uus-Meremaa vahel nii pea. Uus-Meremaa võib mitu korda rohkem mahutada rahvast, kui praegu, olgugi, et maa on mäginine. Kuid tal ei ole asundamise edenemises seesuguseid kliimalisi takistusi, nagu need on Austraalias.

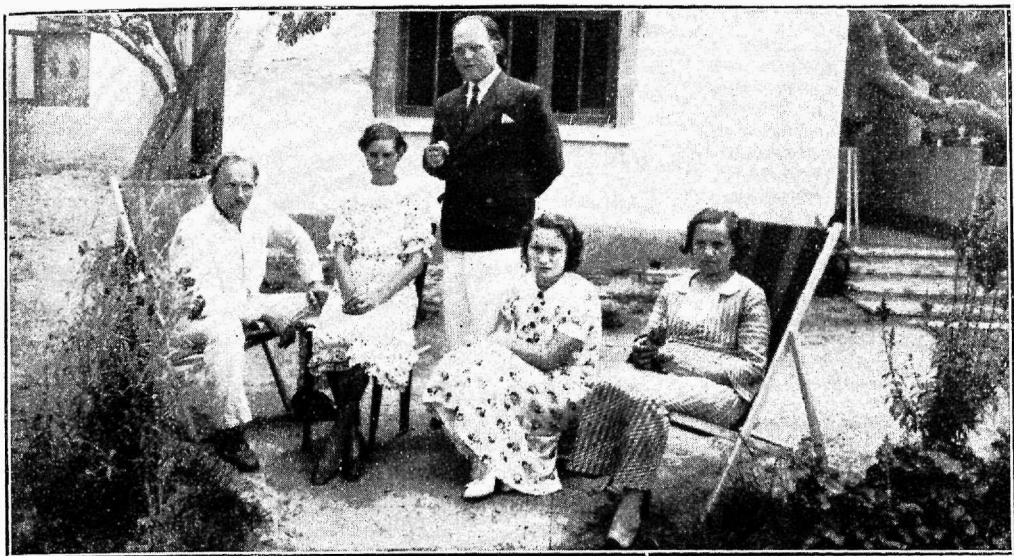
*

Ka üksikuid eestlasi on asunud Uus-Meremaal. Peamiselt on nad sinna asunud Austraaliast. Austraaliat peetakse ikkagi suuremate võimaluste maaks, mispärast Euroopast tulevad väljarändajad ikka eeskätt sinna jäävad peatuma. Seda enam, et Austraaliasse pääs on hõlpsam. Nii on ka eestlased-väljarändajad asunud peamiselt Austraaliasse.

Olemasolevatel andmetel võiks Uus-Meremaal praegust olla umbes paarkümmend eestlast. Nendest on teada dr. G. Grünwald, kes elab Hamiltonis, ja suure rätsepaäri omanik Peeter Gross Aucklandis. Dr. Grünwaldi andmeil elab üks Aucklandis tosina eestlase ümber.



Auravad kaljud Uus-Meremaal.



Eestlased Montevideos, Uruguais.

Vasakult paremale: A. Telg, L. Telg, Ed. Pea, A. Telg-Pea ja pr. L. Telg.

Uruguai elust ja töövõimalustest.

Esimesi Eesti asunikke Paisandu osariigis. — „Endine Saksa ohvitser Rebane“. — Vene asunduse Rasputin. — Praeguseid asumisvõimalusi.

A. Telg.

Kaheksa aastat tagasi, mil lõplikult kinnitasime kanna Uruguais, oli meid kolm meest. Raske tööga ühes kohalikus tapamajas olime pikema aja jooksul suutnud kokku hoida igäüks 500 pesot. Veendunult, et sellest äärmiste pingutustega kogutud summast esialgseteks väljaminekuteks „põllule asumisel“ peaks jätkuma, võtsime ühel päeval tapamajast lõpuarved ja siirdusime sisemaale. Peagi leidsime koha, mis meile meeldis, rentisime ühiselt 40 hektaari põldu, ostsime tarvilikud loomad ja riistad ja töö algas. Järgmisel aastal rentisime juurde veelgi 100 hektaari. Juba kolmandal aastal suutsime asuda igäüks omaette. Kaks meist asusid kaugemale, võttes rendile 400 hektaari maad ja ostes traktorid ja niitja-peksja-masinad.

Praegu, kaheksa-aastase tööviljana, on meil maad omanduseks kokku 100

hektaari ja rendimaad 800 hektaari, mida külime peamiselt nisuga. Tarviliku inventari kõrval on juba kogunenud ka vabakapitali, umbes 60.000 peso ulatuses.

Maapind Uruguais on põlluharimiseks üldiselt väga hea. Riigi lõunaosa katavad lainelised, lagedad rohtlaaned, mida ilustavad istutatud eukaliptusemetsa sakid. Ainult jõgede kaldail võib näha looduslikku tihedat võsastikku. Üsna palju padrikut ja ka ehitusmetsa leidub aga põhjas, Brasiilia piiri lähedal. Rio Negro ülemjooksul paljud inimesed elatavad end metsloomade jahist. Nende hulgas on ka üks eestlane, kel omad paadid ja ka mootorpaat, mille abil mees oma kahe pojaga sõidab jahile ülesjõge sügavamale padrikusse.

Brasiilia piiril, kus mägi on mäe otsas, leidub orgudes kilomeetripikkusi, pealt rohuga kinnikasvanud, kuid siis-

ki läbipääsmatuid lendpori mülkaid, mida joodavad väikesed allikad mägedest. Neid on viimastel aastatel hakatud kasutama riisikasvatamiseks, kuna sobivad niisutamisevõimalused seega on olemas. Praegu osa Uruguai riisist juba veetakse välja.

Rio Uruguai ja Paraguai piiri suunas laskub maapind tasasemaks, võimaldades karjakasvatamist ja ka põlluharimist. Selles piirkonnas asub ka keegi suurem maaomanik Rebane, kes kohalike lehtede teatel olevat „endine Saksa ohvitser”.

Rohi Uruguai legendikel on hõre, kuid toitev. Uruguai võib uhkustada oma rasvaste lihaloomadega. Näitustel, mida siin peetakse iga aasta augustis, olen näinud sarvloomi, lambaid ja sigu, kes niivõrt rasvas, et vaevu suudavad liikuda. Need siis auhinna saavadki. Ehkki Uruguail on karjakasvatuse riigi kuulsus, leidub loomi maal üldiselt siiski hõredalt. Maa praegune päriselanik, n. n. criollo (loe: krioljo), s. o. eurooplaste järeltulija, ei võta vaevaks hoida loomi ei põuajuhtudel, ei ka külmadel vihmaegadel, mil oleks tarvis lisatoitu või ulualust. Üksikutel kordadel loomade arv Uruguais on langenud isegi niikaugele, et kohalikud tapamajad olid sunnitud ostma tapaloomi naabruses asuvast Brasiilia osariigist Rio Grandest. Igat „karjamajapidamist” valvab ainult üks või kaks meest, kes söidavad karjamaa ratsa läbi, et näha, kas pole surnud mõni loom. On niisugune leitud, kisub mees tal naha seljast ja jätab raibe sinnapaika.

Siinne „campesino” või maaelanik sööb peamiselt vaid küpsetatud liha. Leiba ostetakse ainult suurtel pühadel kilo või poolteist. Elamuks campesino tarvitab maapõrandaga, laeta ja kõrkjast punutud katusega kuuri, millele akna aset täidab lauaga kaetav luukauk. Ainult jõukamaid suurnikel on majad klaasakendega ja telliskivipõrandaga. Campesino on enamikus kirjaoskamatu. Ka linnades on kirjaoskamatute arv suur. Võib juhtuda, et mõni hästirietatud noormees, olles haaratud linnades

levinud „jalgpallitõvest”, jalgpalliteateid ajalehest lugeda ometi ei oska ja „abisaamiseks” peab pöörduma mõne põlatud „gringo”, s. o. välismaalase poole. Uruguailane on iseloomult äge ja kergemeelne. Mõni väike sõnelus võib kergesti lõppeda veriselt.

Uruguai 186.926 rtklm. maa-alal elab praegu kuni 1.800.000 inimest, nendest umbes miljon linnades. Suurem osa eurooplastest-asunistest on sakslased ja venelased. Viimaste asundustest mõned on juba üle paarikümne aasta vanad. Ühes nendest, mis asub Paisandu maakonnas, mõni aasta tagasi juhtus suurem õnnetus, mis peaaegu oleks hävitanud kogu 500 perekonnast koosneva küla, ja millest kõneainet ümbruse elanikele jätkub veel kuni tänaseni. Nimelt oli teiste venelaste hulgas selles külas võrsunud ka üks kohalik „Rasputin”, kes palju aastaid petnud mitte üksnes küla naise, vaid ka kõiki mehi, asudes osava kõnemehega külas iga asja etteotsa, esinedes küla volinikuna Montevideo pankades, jne. Mees lõpetas oma kohapealse karjääri sellega, et purjetas külameestelt petetud rahadega salaja Venemaale ja jättis kogu küla maksma panga obligatsioone tänapäevani.

Ümbruses tuntuim ja paremini korraldatud on shveitslaste asundus, mille kõrgekvaliteediga koor, või, juust ja munad pealinna Montevideo turul on otsitud kaubad. Uruguai juustu ja mune juba saadetakse ka Euroopasse ning Põhja-Aafrikasse.

Mõni aasta tagasi Uruguai hüpoteegipanga kaasabil asus ligi saja klm. kaugusse Montevideost suurem salk uusi sisserändajaid Euroopast, — venelasi, serblasi, rumeenlasi j. t. Iga perekond sai maad 30 hektaari. Kuna asunikel puudus raha, et maksta sisse nõutavad 15 protsenti maa hinnast, mil pank oleks oodanud järgmise osamaksuga neli aastat, siis lepiti kokku, et asunikud oma põllusaagist igal aastal poole annavad maatasuks pangale. Ühtlasi garanteeris pank asunike tööriistade, loomade ja isegi toiduainete ostud ku-

Külaskäik hõbedakaevandusele.

Eestlane Mehhikos maailma suurima hõbedakaevanduse (veski) juhataja.

Juhan Nõmmik.

Ei hõbedat, kulda, ei leidu me
maalt,
kuid viljakandvat mulda on leida
igalt poolt . . .

Nii lauldakse kodumaal! Kuid siin, Mehhikos, hõbedat ja kulla, seedrite ja palmide maal, on kõik teisiti. Siin on kulda ja viljakandvat mulda pea kõikjal. Rikas maa!

Suurem osa maailmas liikvel olevast hõbedast on pärit Mehhikost, Real del Monte hõbedakaevandusest, milline oma produktiooni rohkuselt on esimene maailmas.

Minul oli meeldiv juhused külastada ja tutvumeda selle „nõiakatlagaga“, kust aastakümnete jooksul on sadandeid-tuhandeid tonne hõbedat päevavalgele toodud. Siin on muinasjutt vaesemehe tühjenemata rahakotist saanud tõeks.

Kui inimeste ahned käed on Tema Majesteet Kalju vestitasku põhjas, kust enam midagi pole leida, rakendatakse tegevusse salakuulajad — teemantpuurid, milliste ülesandeks on perforerida võimsa kalju rinda, et sat-

tuda uutele „taskutele“, uutele hõbedatonnidele, mis suutelised oleks kustutama loodusekuninga — inimese — hõbedat — nädalaiks, kuudeks, või paremail juhtudel aastatekski.

Igati meid omab või on omanud mõne eseme kullast, hõbedast, kuid vähesed teavad, milliseid keerulisi teid peavad läbistama need metallid enne, kui nad satuvad kullasepa aknale sõrmuse, uurikapsli või tordilabidana.

*

Kogu see tutvumiseretk sai alguse minu sõbrast, kaasmaalastest Billist (insener W. Nordenist), kes ühel laupäeva õhtul mulle teatas, et homme sõidame Pachuca'sse, Real del Monte hõbedakaevandusse, sealsetele eestlastele külla.

Järgmisel päeval peale paaritunnilist autosõitu olimegi kohal. Mu sõber, olles mind tutvustanud pr. Ambrosimoffile, (nimele vaatamata puhastverd eestlane), teatas viimane, et kahjuks tema abikaasa peab kuni kella 2-ni veskis ametis olema ja, et kui meid huvitab veski vaatamine, võiksime seda ühes härra Ambrosimoffiga teha. O. K.

ni esimese lõikuseni. Praegu on asunikel juba osa hooneid ehitatud, loomad ja riistad korras ja usk tulevikku kindel. Üksikuil asunikel muidugi tuleb maahinnast 15 protsenti kohe sisse maksta, peab ostma ka loomad ja põllutööriistad oma rahaga. Tarvitatud põllutööriistadelt, masinatelt jne., mida asunik toob enesege kaasa, tolli ei ole. Söögikulu ja viljaseemne muret uuel asunikul ei tarvitse olla. Selles aitab iga kaupmees või pank, tingimusega, et abistaja ostab viljasaagi. Viljahinnad on ühtlased üle riigi, selles võistlust ei ole; küll aga püüab iga eksportöör osta kokku võimalikult suured hulgad, mis läbi tõuseb ka tema vaheltkasu summa.

Põllutöömashinad asunikele müüvad Uruguai ladud 25 prots. sissemaksuga, ja nelja-aastase järelemaksuga.

Kliima Uruguais hinnatakse eurooplasele kõige sobivamaks teiste Lõuna-Ameerika maade hulgas.

Muidugi peab ka Uruguaisse asuja arvestama sellega, et tema edu oleneb eeskätt tema orienteerumisvõimetest. Samas, kus üks inimene pole jõudnud leida mingit võimalust elamiseks, jõuab teine üsna jõukasse seisukorda. Seda, kas uut ümbrust oleks käepärast jõu ja nõuga võimalik vallutada, näeb väljärändaja alles siis, kui on kohapeal juba matuke ringi vaadanud ja mõningaid katseid teinud.

Mind see asi huvitas ülimal määral, oli see ju esmakordne juhust näha ise oma silmaga hõbeda ja kulla „tegemist”. Sõpra kui selle ala inseneri huvitas veski vaatlus loomulikult.

Too Torma kõrtsi ladna mees Ambrosius, üliõpilaste laulust, võis küll ladna mees olla, kuid mine tea, kas ta nii ladna oli, kui Real del Monte veskimees Ambrosimoff. See eestlaslik lai tere ja tugev käepigistus, millega ta meid vastu võttis, oli parimaks sissejuhatuseks ja märgiks, et kohtume ühe mõnusa kodumaalasega.

„Noh, kas tulite veskit ka lähemalt vaatama?” oli härra Ambrosimoffi esimene küsimus. „Miks mitte, kui juhatajal selleks aega on,” oli meie ühine vastus. Ja nii algaski see 2½-tunniline rännak — ühest trepist üles, teisest alla. Neid hõbedamulla tõstemasinaid, purustajaid, jahvatajaid, segajaid, leotajaid, kurnajaid ja tea, milliseid teisi veel, oli seal tohtu arv. Igal oma ülesanne ja otstarb.

Minul kui võhikul oli päris raske uskuda, et paarikümnest masinast läbistunult hõbedamuda võib järgmises masinas muutuda kristalliseks veeks, milles on tugev protsent hõbedat ja kulda. Ja et sama vesi, läbistades uusi ja ikka uusi masinaid, muutub uuesti mullaks — poriks — mis sedavõrt kontsentreeritud, et järgmine samm on — sulatusahi.

Sulatusmaja, kus toimus kõige huvitavam protseduur hõbeda saamisel, oli meie rännaku lõpp-punktiks. Kuid ega sissepääs sellesse tähtsasse asutisse polegi nii lihtne. Ja kui oled kord sees, siis ka luku taga — vang.

Hõbeda ja kulla segust plaate on selles majas tõesti jalaga segada.

Hr. Ambrosimoff, minu küsiv-imesitavast pilgust aru saades, pajatas:

„Paistab alul küll nii, et iga tööline töö lõpul võib siit päris kamaluga seda kallist metalli koju viia, kuid küll varsti näete, kui oleme teisel korral, et see pole kaugeltki nii lihtne, sest meil on siin tarvitusel „erisüsteem”, mis varastamise pea võimatuks teeb.”

Selle viimase sõna — pea võimatuks teeb — juures ta naeris ja ütles, et siiski on olnud kaks juhust, kus tööliised on varastanud kumbki 2½ kg. hõbedat.

Selle „erisüsteemi” praktilisuse ja lihtsuse tunnistajaks saime järgmisel momendil, kui veski vile teatas ühelele tööliste töö lõppu ja teistele alust. Need tööliised, kes alumisel korral hõbedakangide vahel töötasid, tulid ülemisele korrale, kus asub eriline, traatvõrguga piiratud, kahelahtriline riietusruum. Alul saadetakse nad ühte ruumi, kus nad endid vabriku poolt antud riietest lahti riietavad ja Aadama ülikonnas möödudes juhatajast, asuvad teise lahtresse, kus asuvad riieded, millega nad tööle tulid. Tööletulek on ümberpööratud järjekorras.

Süsteem on tõesti lihtne ja varastamine pole mitte pea võimatu, vaid minu arust täiesti võimatu. Tegin hr. Ambrosimoffiga neist kahest juhust juttu, pärides, kuidas see võimalik oli.

„Noh, nad valmistasid parajad vormid ja saatsid need „tagauksest” . . .”

„Aga 2½ kg., see on ju võimatu!”

„Eks nende vaesekeste kandam ikka raske oli, sest just selle tõttu üks neist sisse kukkuski. Naistele siin asutuses on töötamine keelatud,” lõpetas hr. Ambrosimoff naerdes oma seletuse.

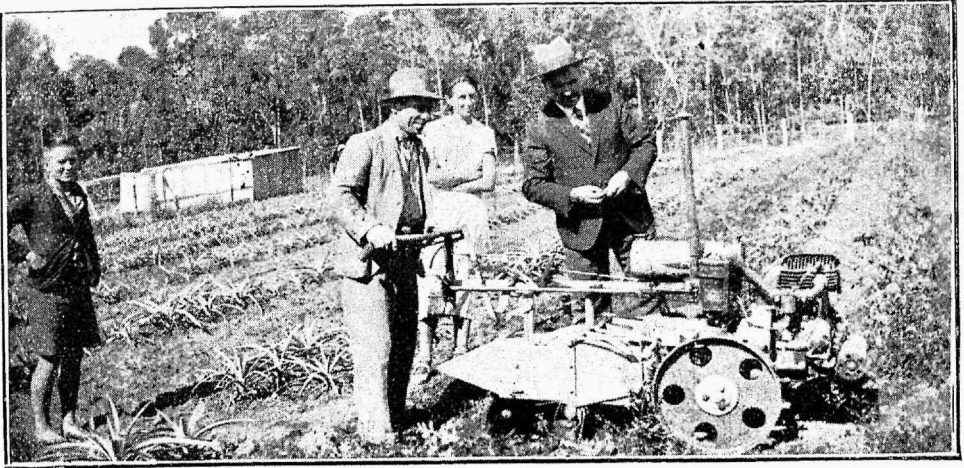
*

Lõppeks mõned arvud, mis mulle meelde jäid sellest tohutust hõbedaveskist: 5.000.000 kg. mineraalmulda jahvatatakse 24 tunni jooksul, mis tarvitab 20.000.000 liitrit vett. Päevane saak on umbkaudu 2.000 kg. hõbedat ja 12—15 kg. kulda.

*

Hiljem lõunalauas, maitseva hapukapsa, seaprae ja kannu õlle juures hargnes jutt kaugest kodumaast, kus kasvavad kased . . . ja talvel nii mõnus on kuljuste kõlinal saanisõitu teha . . . Kuid kõrvus helises:

Ei hõbedat, kulda ei leidu me
maalt,
kuid viljakandvat mulda on leida
igalt poolt . . .



Eesti asunik Austraalias John Salma n demonstreerib V.-E. Ü. liikmele G. Kerem anile uut rohipuhastamise masinat.

Päev kaasmaalase farmis Austraalias.

K. L.

See oli ühel ilusal päikesepaistelisel pühapäeva hommikul, kesktalvel, kui nende ridade kirjutaja ühes mr. G. Kereman'iga, kes „Välis-Eesti" lugejaile oma kirjutiste kaudu hästi on tuntud, otsustas teha ühe väikese matka kaasmaalase mr. John Salma n'i farmi, mis asub umbes 12 miili Brisbane'ist eemal. Meie bensinihobune veeres vaikselt mööda siledat asfalt-teed lõuna poole ja ei võtnud kaua, kui olimegi juba kohal. Silm haaras kohe uudishimulikult farmi hooned ja neid ümbritsevaid põlde ning pidi veenma, et siin olid olnud hoolsad käed ametis. Kõik eeskujulikult korras, põllud puhtalt haritud.

Esimene tervitaja farmi õuel oli noor peni keti otsas, kes, nagu tema suguvennad kaugel kodumaalgi, meid vastu võttis suure kurjustamisega ja, kui tal see ihaldatav vabadus oleks olnud, siis kindlasti ka meie pükste tugevust oleks proovinud. Kuigi koer oma elektrikella osa väga hästi täitis, ei ilmunud selle peale vaatamata kuskiltki inimese hinge. Oletasime, et pererahvas on nähtavasti metsa taga asuval põllul agaralt tööl. Jätsime siis peni oma viha lahu-

tama ja seadsime sammud metsa poole. Õigus — seal oligi terve pere hernes kaunu noppimas — mr. ja mrs. Salma n'id ühes poja Robert'iga. Südamlik eesti tere ja jutt läks kiirelt ühest ning teisest. Jutu vahele ei viitnud meiegi aega ning — help yourself — lasime endile värsked hernerid head maitsta. Perenaine kurtis, et nad teevad seda hernerde korjamise tööd juba ligi kaks kuud päev päeva kõrval, ei ole olnud ühtegi päeva puhkamiseks — niivõrd suur on hernerpõld. Peremees lohutas aga kohe, et kannatagu veel nädalapäevad, et siis on hernerid läbi ja saab veidi hinge tagasi tõmmata.

Tutvusime siis lähemalt Salma n'ite põllundusega. Nad olid omale kolm aastat tagasi selle farmi ostnud. See oli 12 aakrit suur ja siis alles kõik metsa all. Nüüd on metsa ainult veel 3 aakrit järel. Muu osa on kõik põlluks tehtud — puud maha võetud, kannud välja juuritud, maa ümber töötatud ning juurvilja alla pandud. Suurem osa põldu on ananaste all, kuna nende vahel kasvatavad Salma n'id herneid, ube ning muud aiavilja. Suurt tööd on tei-

nud kolme aasta jooksul sellel maa-alal eesti mees ja eesti naine ning ainult eesti visadus on suutnud sellele vastu panna!

Kuna farmis ei olnud näha ühtegi hobust, siis huvitas meid, kuidas pererahvas oma põldude harimisega toime saab. Vastuse asemel viis mr. Salman meid põllu ääres asuvasse plekk-kuuri, kust tõi välja isesuguse mootor-masina. See pidi olema tema „hobune”, kuid viimasest kaugelt suurema töövoimega — künnab seitsme tolli sügavuseni, mis aedvilja jaoks küllaldane, äestab ning muldab. Peremees lahkelt demonstree ris meile kohe masina töötamist ja siis nägime oma silmaga, kui suur abimees too riist on väikepõllumehel. Mr. Kereman, kes küll pole põllumees, sattus siiski masinast lausa vaimustusse ja ei suutnud seda küllalt imetleda ja kiita. Hinna poolest on see masin kaunis kalline ning maksab üle 115 naela, kuid ben siini tarvitab vähe.

Mr. Salman on teiste naabruse farmerite seas paremas seisukorras, sest tema farmil ei ole pennigi võlga, kõik on su larahaga välja makstud.

Meie tuleku puhul tehti hernekorja misele selleks korraks lõpp. Sammusime kodu poole. Siin tutvustas meid lahke pereproua kanalaga. Kanad selles on eranditult valged, puhastverd leghornid ning neid oli Salman'itel sel momendil üle neljasaja muneja linnu. Kuid mrs. Salman loodab kanade arvu lähemas tulevikus tõsta kahetuhandeni. Võiks arvata, et kanade pidamine ei nõua suurt tööd: vastavad hooned ja aiad, mis traatvõrega piiratud, takistavad kanu segunemast ja laiali minemast, pole muud, kui anna toitu ja nopi mune! Kuid perenaine tõendas, et tegemist

on küllalt: hommikul varakult tuleb se gada neile putru, hooned puhastada, päeva jooksul värsket rohelist kraami ette anda jne. Öhtul tuleb see kõige suurem orjus. Kõik päeva jooksul saadud munad pestakse puhtaks, kuna kohalik turg vajab ainult piinlikult puhtaid mune. Loomulikult ei saa sellise töö juures olla juttu kaheksatunnilisest tööpäevast, vaid see venib rohkem kui kahekordeks — ikka oma 16 kuni 18 tundi.

„Kuid me oleme sellega nii harjunud, et ei oska seda pidadaagi raskeks,” rää gib naeratades mrs. Salman.

Aeg kaob kiirelt juttu vestes. Nii huvitav on kuulda ja vaadata töökaate ja püüdlikkude inimeste töösaavutusi, osa võtta nende tulevikuplaanidest ja loomismuudetest. Lahke pererahvas ei väsi vastamast meie küsimustele. Peremees näitab koha, kuhu ta ligemas tulevikus ehitab uue, uhke elamu, sest praegu elavad nad ajutises majas. Ta on juba mõelnud ja plaanitsenud, kuidas ta seda teeb, ja milline see tuleb. Nii palju, nii palju on veel teha, kuid selles peitub loomismuud, rõõm, mis annab elule õige väärtuse ja sisu.

Päike veereb juba alla ning meie ilus päev on jõudmas lõpule . . . Soe käepigistus peremehelt, kott herneid ning muud rohelist perenaiselt, sõbralik „so long” perepojalt ning jälle veereb ben siinihobune mööda siledat asfalt-teed, jättes maha tööka eesti farmeri ning tükikese kodumaad. Kuid soe tunne on hinges. Oled näinud nii palju ettevõtlikkust ja rõõmsat töökust. See hakkab külge ja sisendab teistelegi töötahet ja julgust eluraskustele rõõmsalt silma vaadata.

Ed. Riismani

„Dollarite jahil“

(piltidega.)

Üliseestlase läbielamused tööpuuduse ajajärgul Ameerikas.

Raamatu-aasta puhul üliseestlastele suur hinnaalandus! Tellides Ülisis-Eesti Ühingu kaudu hind kr. —50 (enne kr. 3.—), iluköites kr. 1.— (enne kr. 4.—).

Georg Hackenschmidt — suurim eesti jõumees-seikleja.

Euroopas võitmatu. — Ameeriklased Hackenschmidtist. — Maadlused Gotchiga. — Lihastest veini kaudu metafüüsikasse.

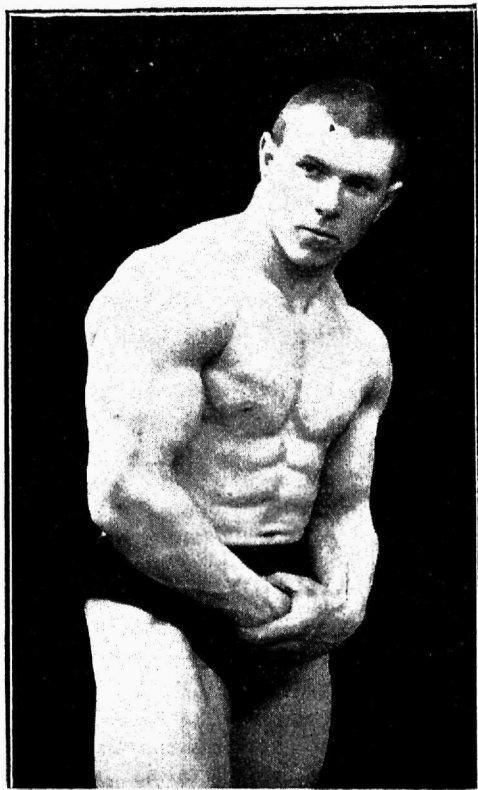
Minevikku varisenute eesti suurimate jõukangelaste, Lurichi, Abergi ja Hackenschmidtiga kuulsus püsib kustumatuna tänapäevani. Sportlike suursaavutuste eeskujudena nende nimed vilksatavad nii eesti kui ka välismaa ajakirjanduse veergudel aastast aastasse. Kirjeldustest, mis säilunud ajalehtede ja ajakirjade veergudel, ja ka kaasaegsete mälestustest võiks koostada igaihe kohta päris korralikud monograafiad, ja pole kahtlust, et seda kord ka tehakse.

Välis-Eesti liikumises on neil oma tähtis koht, kuna neid võib õigustatult pidada omaaja suuremateks väliseestlasteks. Kuigi nad sageli ei esinenud võõrsil eestlastena, sest oli ju Eesti sel ajal Vene riigi väike osa ja väljaspool nimetati kõiki Venemaal elavaid rahvusi lihtsalt venelasteks, olid nad ometigi eestlased, kelle kaudu ühte ja teist meie kodumaast pudenes ka võõratesse kõrvadesse.

Kõige ebaselgemana, ähmase kujuna eesti jõumeeste hulgas on püsinud „Vene lövi“ Hackenschmidt. Kõigist kolmest oli ja on tema ka kõige rohkem väliseestlane. Seda eeskätt selle tõttu, et tema tegevus mõõdus peamiselt Inglismaal ja Ameerikas ajal, mil Lurich ja Aberg löikasid loorbereid Euroopa mandril, mis tõttu nad ka kodumaaga olid rohkem elavas kontaktis ja läbikäimises.

Nende lugude hulgas Hackenschmidtiga jõumehe-võimetest ja reklaamioskusest, mis aeg-ajalt puutuvad silma inglise ja ühendriikide ajakirjanduses, ühe huvitavamaid veel l. a. enne jõulu tõi Ameerika loetavam ajakiri „The Saturday Evening Post“. Põnev kirjutusteseeria kolme eesti jõukangelase seikadest ilmus läinud suvel ka „Päevalehe“ joonealuses. Ka selles kirjutuses kriipsutatakse alla Hackenschmidtiga fenomenaalset oskust oma nime ümber kōmu teha.

Juba 1903. aastal, mil Hackenschmidt oli suutnud läbi lüüa jõumehena Londonis, hakkas ta valmistama pinda oma esinemiseks ka Ameerikas. Suure levikuga Ameerika „Police Gazette“ kohe teadis kirjeldada, et Hackenschmidt on pärit jõukast vene aadlike kude perekonnast, kes oma maadleja-elukutsest nähtavasti peab varsti loobuma, kuna maadleja-amet ei sobi tema perekonna-auga. Tegelikult aga pole Hackenschmidtiga „vene suguvõsa“ suurest rikkusest teada midagi lähemat. Teadaolevatel andmetel Hackenschmidtiga omak-



Georg Hackenschmidt noores eas Peterburis.

sed Eestis tunnud suurt rõõmu ta edu puhul maadlejana.

Hackenschmidt oli juba võitnud niisugused Euroopa kuulsused, nagu Paul Pons, Laurent le Beaucairous, Raoul le Boucher, Constant le Boucher (belglane), Kara Ahmed, Halil Adali, Jess Pedersen, Nikolai Petrov j. t., ja oli Pariisis omandanud maailmameistri tiitli. Kahjuks aga ta oli valinud oma alatiseks elukohaks Londoni, kus prantsuse maadlusest ei peetud suurt lugu. Inglased olid harjunud nägema poksi ja ameerika vabamaadlust (catch-as-catch-can'i). Hackenschmidt võitis üksteise järelle kõik Inglise kuulsused, nagu Tom Cannon (kel siis oli juba poolsada aastat turjal), Tom Connors, Tom McInerney, Joe Carroll, Tom Clayton j. t. Söödaks toodi Hackenschmidtile ka paar lihavat türklast, kuid oma maadlustehnika täiendamiseks nendelt vastastelt ta ei õppinud enam midagi. Isegi ta endised kaotajad jõudsid temast ette.

Kui Lurich ja Aberg jõudsid Londoni, Hackenschmidt parajasti oli kuulutanud ajalehtedes, et kutsub välja inglasi maadlejaid võistleva temaga, milleks määras preemiaks 25 naela. Lurichi ja Abergi väljakutsele ta aga ei vastanud. Hackenschmidt avaldas soovi maadelda Tom Jenkinsiga, kes aasta varem oli kaotanud ameerika vabamaadluses Ameerika suurmeistrile Frank Gotchile.

Novembris 1908. a. saabus Londoni ameerika ebajumal Frank Gotch ise. Lehemehed leidsid, et ta jätab väga heasüdamliku inimese mulje, ja imestasid, kuidas ta maadluses Hackenschmidtiga võis nii julm olla. Jutt on matschist, mis Gotchi ja Hackenschmidti vahel leidis aset aprillis 1908. a. Chicagos. Maadlus kestis poolteist tundi ja lõppes Hackenschmidti loobumisega edasi maadelda. Kohtunikud tunnistasid Hackenschmidti võidetuks. Hackenschmidt seletas, et Gotch on talle maadluse ajal torganud põidlagla silma ja enne maadlust võidnud oma keha õliga. Gotchi metsikusest tol korral kirjutasid lehed nii Euroopas kui Ameerikas.

Gotch neid süüdistusi muidugi ei võtnud omaks.

Uus matsch määrati kindlaks märtsiks 1909. a., millest Hackenschmidt loobus Aafrikasse sõidu tõttu.

Gotchiga kohtas Hackenschmidt uuesti siiski, ja seekord jällegi Ameerika pinnal. See uus heitlus maailmameistri nime võitmiseks tõi asjaosalistele pealtvaatajate pääsmeterahades sisse 95.000 dollarit, mis eelmainitud „Saturday Evening Post'i“ arvutusel praegu võrdub vähemalt 450.000 dollarile. „Saturday Evening Post'i“ iseloomustuses huvi ka sellele kohtamisele polnud vähem, kui esimesele, 1908. aastal mil „Georg Hackenschmidti sissetungimine Euroopast suurele osale ameeriklastele oli tähtsamaks sündmuseks, kui siis parajasti toimunud Tafti valimine Ühendriikide presidendiks või mäss Filippiinide saartel“.

Ajakiri nimetab Hackenschmidti kõigiti erakorraliseks ja huvitavaks inimtüübiks, kes, olles sündinud vaese talupojana kusaigil Venemaa ääremaadel, oma väljapaistva kehalise jõu tõttu väeteenistuses sattus tsaari ihukaitsesse. Pikkuselt olnud Hackenschmidt ainult 5 jalga 9½ tolli, kuid kaalunud 224 naela, tema rinnamõõt olnud 52 tolli ja bitseps 19 tolli. Kellegi sportiharrastava mõisniku soosikuna vabanenud Hackenschmidt keisri ihukaitsesest, et pühenduda täielikult jõustikule. Mõisnik aitas Hackenschmidti treeningus niikaugele, et Hackenschmidt võis teostada oma unistuse, — sõita Londoni ja võita tolle aegse maailmakuulsa jõustikuime Sandowi. Kui ühel saatuslikul reedesel õhtul Sandow Londonis parajasti oli demonstree- rimas publikule oma ületamatuid võimeid, — tõstis kaalupomme, millele märgitud 4000 naela, üheainsama hingetõmbega, rinnakorvi paisumisega lükkas ümber platvormi rinnalt, millele olid seisatanud kaks-teist meest, siis järsku ilmus saali pimedusest lavale Hackenschmidt, kordas samas kõik Sandowi imeteod ja sellega pani aluse oma tulevasele kuulsusele.

Kui Hackenschmidt 1911. aastal tasuvõistluseks Gotchiga ilmus Ameerikasse, polnud tal tasuvõistluse saavutamine enam nii kerge. Seni, kui kestsid kauplemised Gotchiga, seljatas Hackenschmidt terve rea muid Ameerika tolleaegseid maadle-

jaid. Õnneks oli Hackenschmidt oma „äriesindajaks ja manageriks“ palganud ühe osavamaid „asjatundjaid“, Jack Curley, kelle nimi Ameerika spordimaailmas tuntud veel tänapäevani. Gotchil oli vahemikus küpsenud otsus maadlusmatile üldse selg pöörata. „Saturday Evening Post“ ise loomustab Gotchi heasüdamliku ja tasakaaluka gentlemanina, „kes ei kannatanud vähimatki kahtlust tema võimetes“. Mees oli äge ja ärrituv kui karu talveuinakul. „Käitus vähemalt samavõrdselt tähtsana nagu mõni ühendriikide senaator“. Hackenschmidti vastu Gotchi vihavaen arenenud niikaugele, et andis talle õige eba-meeldivaid sõimunimesid. Curley otsustas, et ainus tee Gotchi meelitamiseks Hackenschmidtiga maadlema on nimelt selle vihavaenu ärakasutamine.

Kui Gotch 1911. a. sügisel jõuka farme-rina ilmus Chicago lõbustushooajast osa võtma, saatis Curley temale ka aupääsmed maadlusvõistlusele, mis pidi aset leidma Hackenschmidti ja tollaegse kuulsuse Westergaardi vahel. Maadlusõhtul, mil Gotch ilmus Chicago Coliseum, juhiti temale valgus kiirteheitjatest; Hackenschmidt, kes juba oli ilmunud areenile, kähku pöördus Gotchile ja kiitis oma vana vastast maailma võitmatu esimeistrina. Samas Curley käsilased rahvahulgas hüüdsid, et astugu Gotch üles areenile ja näidaku end rahvale. Kui Gotch oli jõudnud maadlusringile, hakkasid Curley käsilased avalikult pärima, miks Gotch Hackenschmidtiga enam maadelda ei taha. Kardab ta?

„Noh, ma vastan teile“, lausus Gotch higistades kiirteheitjate valguses. „Ükski neetud välismaalane ei tohi minu kuulsusest omale raha teha. Hackenschmidti ma ei karda ja olen nõus temaga maadlema,

kui makstakse sisse 20.000 dollarit kindlustusraha“.

„Selle raha ma maksan“, hüüdis Curley, kes vahemikus oli märkamatult ilmunud Gotchi kõrvale. Haaras taskust tšekiraamatu ja samas kirjutab tšeki 20.000 dollarile.

„Ja tuhat dollarit treeningukuludeks“, lisas Gotch abitult.

„Ja tuhat dollarit eeltreeninguks“.

„Makske see summa Humboldti rahva-panka minu arvele“.

„Tehtud“, lausus Curley.

Hackenschmidt maadles Gotchiga jälle. Suurima pealtvaatajatekogu ees maadlus-spordi ajaloo. Gotch võitis. Curley tasus kindlustussumma Gotchile, 13.500 dollarit Hackenschmidtile, ja veelgi suurema summa pani tasku omaenese nupukuse tasuna.

Hackenschmidt, kes praegu juba üle kuuekümne, elab Londonis, kus juhatab oma kehakasvatuskooli. Teistel teadetal olevat tema nimel ka üks Londoni veinitehaseid. Rahadega mees oli ta juba oma Ameerikas esinemiste aegadel, ja kuigi pealesõjaaegsed depressiooniaastad vähendasid ka tema kapitali, on ta ka praegu kaugel maksujõuetusest. „Saturday Evening Post'i“ andmetel Hackenschmidt on ka arvatavasti esimesi elukutselisi atleete, kes leidnud huvi ka oma aju võimetes. Pärast oma taandumist maadlusmatilt Hackenschmidt huvitunud mõtteteadusest ja metafüüsikast. Kirjutanud raamatugi nendel ainetel. Asjaolu, et raamat ei leidnud suuremat tähelepanu, ameerika ajakirja arvates polegi tähtis, kuna Hackenschmidt sellega siiski tõestas arenemisteooria. Silmas pidades, et ahvist inimeseni tuli astuda juba kaunis pikk samm, võivat maad- leja ja vaimuteravuse harilikku vahemaad mõõta vähemalt geoloogilise ajastu pik- kuset.

T.

Tellige aegsasti

„Välis- & esti“



Kuusalust väljarännanud asunikud Simititsa asunduses Venemaal pulmi pidamas ja „vanarannat“ tantsimas.

Ringvaateid välismailt.

Eestlasi Siberist lastakse kodumaale.

Mis on saanud omaaegsetest Eesti asundustest Venemaal.

Kõige rohkem meie väljarändavast eestlaste perest on endasse neelanud lai Venemaa. Kui kodumaal läks elu juba liiga kitsaks, siis suurem osa väljarändamishimulisi siirdus uut eluõnne ja vabamat põlve otsima Venemaalt, mis oli siis kõige kättesaadavam. Juba sel ajal, kui alles kupjakepp tantsis teomehe turjal, maarahvas ägas mõisaorjuses, haarati kinni igast lootuse sädemest, mis töotas mujal paremat ja kergemat elu. Eestlane on visa töömees. Ta ei põlga ei tööd ega raskusi, kui ta ainult selle vastutasuks midagi ka endale saab. Võib olla, ei oleks väljarändamise puhangud omal ajal seesugst hoogu saanud, kui see oleks olnud mõisapõllu asemel oma põld, kuhu eesti mees mattis oma higivaeva. Ta kellel see oma vaba maalapp oli, ei see mõtelnud lahkuda. Millise visaduse ja armastusega seal rajati oma elu, rügati ja töötati tihti kehvajal ja tänamatul pinnal, kuid siiski rahuldustundega, et see on kõik oma, millel töötatakse, et kõik töö ja vaeva saadus, olgu ta nii väike kui tahes, jääb omale, et pingutades ja kannatades viletsust, oma lastele, oma järeltulijatele luuakse kergemat põlve.

Eestlastel, kes valgusid kaugele võõrale maale otsima maalapikest, mille eest ei pruugiks orjata mõisat, ei olnud algul ker-

ge. Laksi Tõnise kurb laul pajatab, kuidas lõppes mõni niisugune otsing: oma maalapikesega, mis oli küllalt nii suur, et enda põues anda aset rahutule otsijale igaveseks puhkuseks...

Mäletavad veel vanad hallpead, kuidas prohvet Maltsveti õhutusel võttis hoogu väljarändamine Krimmi. Seda aega meenutab veel hiljuti „Vaba Maa“ kirjutises Kuusalu kihelkonna olevikust ja minevikust:

„See oli 1860-aial aastail, mil Kuusalu ranna südamesse, Leesi kabeli lähedusse asus prohvet Maltsvet, kelle manitsused maailmalustist pöördumiseks ja läheneva viimispäeva ettevalmistamiseks löid terved külad tasakaalust välja. Jäeti maha kodud majapidamistega ja rutati kalapaatidel Aegna saarele valget laeva ootama, mis pidi päästma kõigist maistest hädadest. See oli äärmiste majanduslike raskuste ja mõisnike omavoli aeg, mil rannameeski haaras uppujana õlekõrre järele. Jumala ilmutus jäi aga tulemata ja siis rännati hulgi uuele töötatud maale — Krimmi. Kui sealgi piima ja mee asemel ootasid ees igapäevased elumured, siis loobuti peatselt Maltsveti usust ja hakati prohvetit ennast koguni vaenustama, nii et ta pidi kodumaale tagasi tulema. Uudisasunikena loodusega võideldes kirjutatud pettunud randlased kodumaale, et „kui te Maltsv-

vetit seal näete, siis lööge ta puuga maha. Me oleksime seda ise teinud, kuid meil ei ole siin niigi palju puud saadaval — vanad tatarlaste hauad kisume üles ja ehitame nende kirstulaudadest omale onnid tuulevarjuks. . .“

Ometi visa tööga ja püüdlikkusega rajasid väljarändajad omale uued kodud, mis kujunesid jõukateks asundusteks Venemaal. Nendes asundustes säilitasid eestlased oma rahvuse, oma kombed ja nende lapsedki kasvasid rahvuslikus vaimus. Loodi oma koolid. Asutati oma seltsid.

Kuid muutus Vene riigi korras hävitas kõik. Kommunistlik Venemaa ei tunnistanud eraomandust. Isade ja laste vana töö tulemusena saavutatud jõukus tunnistati riigi ja rahva omaks. Taluperemebed kuulutati „kulakuteks“ ja saadeti välja.

Kui palju nüüd veel omaaegsetest asundustest järgi on jäänud, ei ole teada, sest sidepidamine Venemaa eestlaste ja kodumaa vahel on õige raske. Vaevalt küll palju. Ka eestlasi põllupidajaid sunniti astuma kolhoosidesse. On asutatud eesti kolhoosid, kuid seal ei arene töö kaugeltki nii nagu omal ajal eramajapidamises. Siberi eesti kommunistide häälekandja „Kommunaar“ kirjutab näiteks Eesti kolhoosi „Julgus“ elust:

„Viljakoristamine venis kahe nädala asemel poolteist kuud. Kümnekond hektari otri määndati põllule. Ligi 400 tsentnerit kartuleid jäeti mullasse. Saja hektari ümber heina jäi kaartesse: 9000 tsentneri asemel saadi ainult 2000 tsentnerit heina. Kolhoosi sigade ja piimakarja toidutagavara talveks on enam kui napp, kolhoosnikute eneste lehmad-lambad ei saa sel aastal üldse heina. Karjalaut jäi küllmade tulekuks valmis ehitamata. Sealaudad ei pea sooja.

Miks? Vaja ainult heita pilk üle kolhoosi majanduse, siis selgub, et mõned „Julguse“ aktivistid on hakanud oma isikliku majapidamise eest hoolitsema rohkem ja vaatavad kolhoosile ainult kui kõrvalisele asjale. Eeskuju selles näitavad kommunistid Juurik ja Mets ise. Olles farmide juhataja ja parteiorganisaator, jagas Juurik kolhoosi paremad loomad kolhoosi liikmete vahel, võttes endale kaks lehma, kuna artelli põhikiri lubab pidada vaid üht lehma. Samal ajal aga Juuriku ja Metsa õuedele kerkisid eeskujulikud laudad ja aidad. Algasid külmad. Kommunistidel Juurikul ja Metsal ning nende sugulastel-vaderitel on nende loomad soojas ruumis, aga kolhoosi kari külmetab vabas õhus tuule käes.“

Sellest nähtub, kui raske on eestlast sundida töötama kolhoosis. Ta ei suuda

leppida kommunistliku ühismajandamisega. Kuid pääsu sellest ei ole. Raskelt teostatav on isegi püüd tulla tagasi oma kaugelge kodumaale, kust omal ajal lahkuti puuduse ja viletsuse pärast, kuid mis nüüd iseseisvuse ja vabaduse ajal võiks isegi oma kehvemas olukorras pakkuda püüdlikule inimesele rohkem, kui suur Venemaa — „suurte võimaluste maa“. Venemaalt pääseb harilik Vene kodanik välja ainult välispassiga, mis maksab pooltuhat kuld-rubla? Niisugust summat ei ole eestlastel ja nii jääb väljapääs sel teel neile suletuks.

Omaval ajal rahu sõlmimise järgi Venemaa ja Eesti vahel, oli võimalus kõigil eestlastel opteeruda Eesti kodakondsusse ja pöörduda tagasi kodumaale. Paljud kasutasid seda. Suurem osa aga, ja nimelt need, kes olid sidunud end maaga, jäid kohale. Ei olnud kerge jätta sinnaasamasse oma suure töö saavutusi. Uus kord ei olnud siis veel maad puutunud. Loodeti, et põllumehele jäetakse ta maalapp. Pealegi ei olnud paljudel usku ka Eesti tulevikku. Ajad olid segased ja keegi ei teadnud, mis tulevik toob. Arvati, et raskemad ajad on möödunud ja olukord Venemaalgi paraneb. Paraneb aga ei tulnud. Iseseisev talupoeg kaotas kõik, sageli elugi.

Nüüd on jälle eestlastele Venemaa piirid muutunud lahtisemaks sealt väljapääsemiseks. Need, kes omal ajal opteerumise loa võtsid, kuid seda ei kasutanud, võivad nüüd siiski Venemaalt lahkuda. Üksteise järgi tuleb nüüd perekondi Venemaalt kodumale. Pea eranditult tulevad nad kaugelt Siberist. Imestatakse — miks ainult Siberist? Kus on need eestlased, kes asusid Krimmi ja Kaukasuse lähedal asundustes? Teadjalt poolt seletatakse, et need on nüüd kõik Siberis — „kulakudena“ välja saadetud. . .

Tulevad Venemaalt tööst ja eluvintsutusest kurnatud inimesed. Naa on hoidnud hästi alles oma rahvuse. Lapsed ei kõnele tihti vene keeltki. Neil ei ole midagi järgi jäänud, kuid nad tulevad õnnelikkudena, rõõmsatena.

„Meie oleme ometi viimaks siin!“ pajatavad nad. „Aga kuidas kadetsevad meid need, kes tahaks ka tulla, kuid kes ei ole omal ajal võtnud opteerimiseluba ja nüüd ei pääse välja!“

Need on leplikud ja vähenõudlikud inimesed, kes sealt tulevad. Saades omale mõne soonurgakese ülesharimiseks, algavad nad energiliselt uuesti otsast peale oma elu. Ei nad ole kaotanud veel töötahet. Annab taevataat aastaid, jõuavad nad veel ka vaba kodumaa pinnal kindlustada oma laste tulevikku.

R.

Kiri Abessiiniast.

Abessiinia püsib juba kauemat aega kõikide maade huvikeskusena. Kes tunnevad kaasa Abessiiniale, kes Itaaliale. Üldiselt näivad sümpaatiad kalduvat rohkem Abessiinia poolele, kuna teda peetakse süütult kannatavaks pooleks. Sellest sümpaatiast ja huvist tingituna on paljude seiklushimuliste pilgud pööratud mustale mandrile. Ka eestlaste seas leidub palju neid, kes otsivad võimalusi Abessiiniasse pääsemiseks. Loodetakse ka headele teenistusvõimalustele, sest Abessiinia vajab asjatundjaid nii sõjas kui ka tagalas. Et aga väljajaated Abessiiniasse pääsemiseks ja seal töö leidmiseks ei ole kuigi roosilised, sellest kirjutab meile sealne eestlane G. L e y e s, kelle kirjad varemgi on ilmunud meie ajakirja veergudel, kus on kirjeldatud ka töövõimalusi ja elutingimusi Abessiinias.

„Paljudel eestlastel on soov siia Abessiiniasse tulla. Ütlen veel kord, et praegusel ajal on sisserändajail Abessiinias peaaegu võimata leida tööd. Ei olnud siin varemgi suurtööstusi ja enne sõda tegeutsenud tööstused seisavad nüüd peaaegu kõik.

Ainuke tööleidmise võimalus on riigiteenistuses. Kuid riigiteenistusse astumine on eurooplastel raske, kuna abessiin-

lased ei usalda uustulnuid. Et siin teenistust leida, peab oskama prantsuse keelt ja omama vähemalt 500 krooni raha, et Abessiiniasse jõudes oleks võimalik vabalt 5—6 kuud ringi vaadata ja tutvusi sobitada. Sisserändaja peab põhjalikult tundma oma ala, peab olema n. n. „spets“ ja tubli töömees.

Mõned raadio- ja elektriinsenerid, samuti ka tehnikud ja mehaanikud ning operaatorid võiksid praegu siin tööd leida riigiteenistuses, palgaga umbes 400—800 Ekr. kuus ja prii reis edasi-tagasi, kuid isik peab, nagu öeldud, tundma prantsuse keelt. Kohasoovijad võivad järelepärimisi teha aadressil: M-eur G. L e y e s, B. P. 306, Addis-Abeba, Ethiopie, lisades kirjale vastuse jaoks rahvusvahelise postmargi.

Praegu viibime kahekesi hra Hendriksoniga siin; teisi eestlasi Abessiinias ei ole. Oleksime väga rõõmsad, kui kohalik eestlaste pere vähe suureneks. Meie käsi käib ikka endiselt hästi, kurta pole millegi üle. Elu pealinnas on täiesti rahulik, sest sõjaohu on veel kaugel siit. Abessiinlased, eriti politsei, on ka palju viisakamaks muutunud eurooplaste vastu.

Kui peaks siin tööolud paremaks muutuma, siis teatan sellest kohe „Välis-Eestile“.

Eestlasi filmis.

Miliza Korjus — tulevane filmikuulsus. — Edmund Martin rezhii-assistendina.

Eestlasi võõrsil on jõudnud heale järjele ka filmiasjanduses. Küll ei ole eestlaste seast tõusnud seni veel ülemaailmlise kuulsusega filmitähti, kuid varsti on arvata-vasti täitunud osaliselt ka see tühi, kui Metro-Goldwyn Mayer'i juures hakkab starina esinema Miliza Korjus, kelle isa on eestlane (ohvitser tegevas kaitseväes) ja ema poolatar. Miliza Korjusele ennustatakse suurt tulevikku tema filmi sobiva hea välimuse ja haruldaselt ilusa hääle pärast, millega ta juba Berliini ooperis võitis suure tähelepanu. Olles ema poolt poolatar ja abielus sakslasega on eesti mõju jäänud lauljannasse kahjuks õige väikeseks, mistõttu ta ennast ei nimeta ka eestlaseks, vaid põhjamaalaseks.

Eestlastest filmi tehnilisel alal on jõudnud silmapaistvale kohale Saksa ja Austria filmiateljeedes rezhii-assistendina töötav Edmund Martin. Tema karjäärist kirjutab „Esmaspäev“:

Filmiasjanduse vastu tundis E. Martin huvi juba pikemat aega, kuid võimalusi pääseda tegelikule filmitööle avanes tema-

Kõrval: Miliza Korjus.



le Viinis kaubanduse-ülikoolis õppides. Seal ta tutvus Austria filmitegelaste kutseühingu presidendiga, kelle abil E. Martin pääses tööle filmiatelseesse.

Noormees äratas varsti tähelepanu ja Willy Forsti filmi „Maskeraadi“ väntamisel avanes E. Martinile tema „suur võimalus“: ta sai rezhii-abiliseks.

Seega oli tee avatud. E. Martin töötas kaasa ka rezhissööri ja filmiproduktseendi Carl Lamac'i juures filmi „Armastuse karnevali“ väntamisel.

Hiljuti viibis E. Martin kodumaal, kus veetis paar kuud puhkust.

Jõuluõhtu Pariisis Tamara Beck'i tantsutrupiga.

Eesti tantsijaid on rohkesti veerenud võõrsile sealsetele lavadele. Paljudel neist on õnnestunud saavutada head edu.

Suure eduga esineb järjekindlalt välismail ka Eestist pärinev Tamara Beck'i tantsutrupp, mis koosneb suurelt osalt eestlastest.

„Uus Eestis“ kirjutab Karl Ast T. Becki tantsutrupi menukast esinemisest Pariisis, kus tal jõuluõhtul oli võimalus tantsutrupiga tutvuda.

Tahtsime külastada Tamara Becki tantsutruppi, kes lõikab praegu loorbereid ühes suuremas kinos Bonne Nouvelle'i peal. Olgu nüüd kuidas tahes, aga nad on ning jäävad meie kaasmaalasteks, suurel määral ka kaasrahvuslasteks. Sellepärast siis teatud kohustus ja huvi.

Aga lootusetuks asjaks jääb Pariisis kippuda jõuluõhtul kinno. Rahvameri hoovas kino ümber nii ülelainetavalt, et asjata katsusime piletit õngitseda. Ei jäänud muud üle, kui pühitseda jõululapsukese sünni lähemas lõõtsharmonikaga varustatud kõrtsis.

Kell üks oli Becki tantsutrupil ühes Montmartre'i vene lokaalis jõulupuul. Siin — olgugi venelaste juures — tundsimine end juba päris kodus. Kuusk kiirgas kõigis traditsioonilistes ehetes; et küünalde asemel elektripirnid, selle ebasobivuse ees võis silmad lihtsalt kinni pigistada.

Kaheksateistkümme kena neitsit tormasid kogu oma garderoobi varaga kinotenduselt otsekohe jõulupuule. Oh sa isand, milline hoog ja maru! Soovides vastastikku häid pühi, kaelustasid ning suudle-



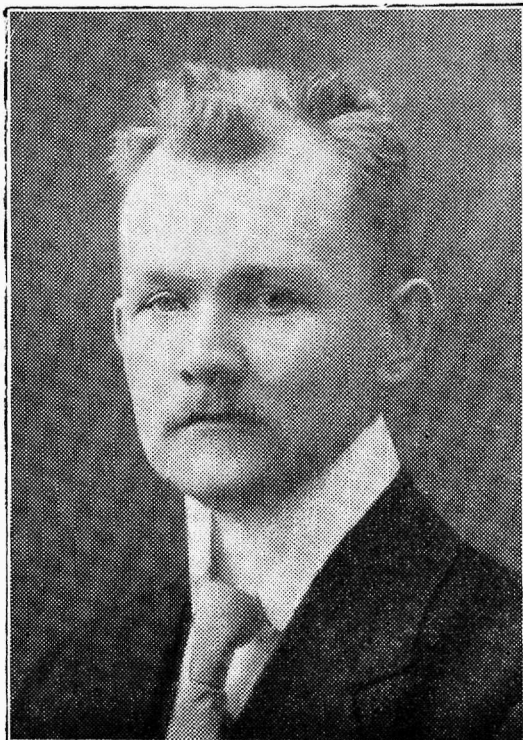
Edmund Martin.

sid nad eht vene kombe kohaselt kolm korda ja kolmkümme kord kolm korda, kuid jutt toimus sedavõrd laias eesti keeles, et võisid arvata olevat end ühel hoobil Tallinnas, Narvas ja Kuressaares.

Vali proua Beck korraldas selle karja paari hüüatusega. Silmad tõstetud kiirgavale puule, lauldi „Oh kuusepuu“, siis „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“.

Üks kena tüdrukuke — kõige noorem trupis, kolmteist vaid ta aastaid — ei suutnud varjata meeleliigutust ning puhkes nutma. Hiljem leidis me hulgas oma endise õpetajanna, nutab jälle, tuletades meele koolipinki ja jõulusid vanemate kodus.

Oma rändeluga on nad väga rahul. Kõikjal, nii Prantsusmaal, Itaalias, Saksamaal, Shveitsis kui Balkanitel — seletavad nad — saavat neile suur kiitus ja soojus osaks. Tulid Nizzast, lähuvad jälle Nizzasse. Siis uuesti Pariisi ning eelseisva aasta algul loo-



Optik B. Schmidt nooremas eas.

detavasti Ameerika. Ei neil enestel pole palju mõtlemist ega muret. Nemad tantsivad ja õpivad. Mõtlemine, plaanitsemine ja vastutus jääb „valju mamma“ Tamara Becki monopoolseks mureks. Lepingute sõlmimine ja uute angashementide võtmine on proua Becki abikaasa ülesandeks.

Ja nii siis rändavad need vaprad tihasekesed Eestist.

Süda ängistub küll vahel kodu peale mõeldes. Kui jutt vendadest-õdedest, siis pisaradki silmis. Aga kauaks koormab kaste lillelehti? Suurel maailmal on oma huvid ning võlud. Lakkamatu entusiasmi juures tasub see kõik.

Tamara Beck on neile küllaltki vali, aga tundub, et mitte ülekohtune. Öine hulkumine on keelatud. Aeg jaotatud kloostrilise valjusega. Tõusmine ja magamine ning töö, nagu treeningu-inimestel ikka, komando peale ja teatud sõjaväelise distsipliini korras.

Tamara Becki auks peab mainima, et kuigi ise venelanna, arvestab ta truppi rahvuse ja päritoluga ega reklaami oma esinemisi kunagi vene nime all.

Suri ülemaailmselt kuulud välis- ceestlane-teadusemees.

Leitas parimaid optika instrumente.

Hamburgi tähetorni optik Bernhard Schmidt, eestlane, on surnud 1. det. Saksamaal, kuid alles nüüd said ta sugulased Tallinnas hiilenud surmateate. Bernhard Schmidtil olid erilised teened astronoomiliste teleskoopide valmistamises. Temalt leiutatud ja valmistatud peeglid olid ületamatult täiuslikud ja tegid ta nime ülemaailmselt tuntuks.

Bernhard Schmidt sündis 30. märtsil 1879. a. Naissaarel ja õppis Göteborgi ülikoolis ning Mittveida tehnikumis, alustades seal 1904. a. astronoomiliste peeglite valmistamist. 1925. a. alates ta töötas Hamburgi tähetornis. Olgu mainitud, et suurt töömeest ei takistanud ta leitud parema käe kaotamine noorpõlves juhtunud õnnetuses.

Hamburgi tähetorn võlgneb Schmidtile rea meisterlikke optikainstrumente, seal hulgas ka Schmidti enda leiutatud koomavaba peegelteleskoop, mis astronoomilises instrumendiehituses tähendab väga tähtsat edusammu. Hamburgi tähetorn on seni ainus maailmas, mil on kasutada nii täiuslik instrument.

Kadunu võttis osa ka Hamburgi tähetorni ekspeditsioonidest Lapimaale ja Filippiinidele päikesevarjutuse uurimiseks. Kuid ta on töötanud teistelgi tehnilis-teaduslikel aladel — aerodünaamikas, gastrofotograafias, valmistanud suurima täpsusega mikromeetrikruivisid, teleskoopide kellavärke j. m.

Saksa ajakirjandus märgib andeka leiutaja surma suure kaotusena täheteadusele.

B. Schmidti surmateade saabus siinsele sugulasile alles jaanuari alul.

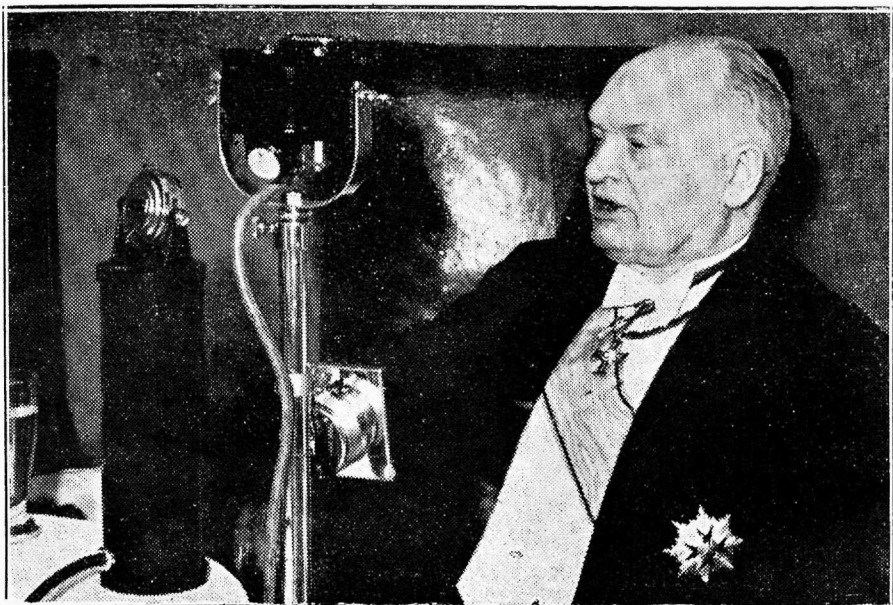
„Pvlt“.

Jüri Viinamäe esinemised.

26. novembril esines Jüri Viinamägi Rio Claro raadios, mis edasi anti üle Brasiilia. Seda „veerand tundi Eestit“ täitis Jüri Viinamägi eesti lauludega. „Kungla rahvas“ ja „Üürike elu“ meeldisid väga. Korrata tuli „Isamaa ilu hoieldes“.

Ka oma loengutega koolides Eesti üle, tegi Jüri Viinamägi alguse. Tema esimene loeng oli pühapäeval, 8. detsembril, Rio Claros, Saksa koolimajas. Selleks oli terve kool kokku kutsutud ja Jüri Viinamägi võis siin kõnelda „tundmatu maast“ ja näidata pilte Eestist. Rio Claro linn on üks suuremaid sisemaa linnasid, eemal São Paulost 250 kilomeetrit.

Leiaks ta aga rohkem võimalusi selles kasutoovas ja Eestit tutvustavas töös, olgu iga tõsise eestlase soov. „Meie Kodu“



Riigivanem K. Pätš vana-aasta õhtul mikrofoni ees.

Riigivanem kannab ette rahvale oma traditsioonilist uue-aasta läkitust, milles teatab rahvahääletusest ja rahvuskogu valimistest 1936. aastal.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus kujunes suursündmuseks riigivanema K. Pätši kõne, millega tema, nagu see Eestis juba traditsiooniks kujunenud, aasta vahetusel pöördus raadioteel kõigi Vabariigi kodanike poole. Riigivanem selgitas üldist sisepoliitilist olukorda, puudutas mööda minnes ühtlasi ka vapside hiljutist võimuhaaramise püüet. Riigivanem andis teada, et veebruarikuus valitsusel saab valmis kava, mille järele Eestis pooleteise kuu järele tuleb uus rahvahääletus. Riigivanem koos kaitseväge ülejuhataja ja vabariigi valitsusega on otsustanud pöörduda rahva poole küsimusega, kas rahvas on valmis andma volitust rahvuskogu kokkukutsumiseks, kes rahva asemikuna otsustaks põhiseaduse muutmise, täiendamise või muutmata jätmise.

Rahvaesinduskoda valitakse isikuvalimise põhimõttel, nii et igast valimisringkonnast läheb rahvaesindusse ainult üks isik. Sellise valimisviisi järele, mis on maksev ka Inglismaal, rahval tuleb valimisel otsustada isiku väärtuse järele, mil valituas osutub ainult kõige rohkem hääli saanud isik.

See oleks rahvaesinduse esimene osa, otse rahvaesindus. Teine osa rahvaesindusest oleks ehitatud üles esindustele, nimelt

rahva kutseesindustele. Peale Eestis loodud ja loodavate kodade esindajate kuuluksid rahvaesinduse teise astmesse ka kõrgemate riiklike asutuste — kiriku, omavalitsuste, ülikooli, kohtute, kaitseväe, kaitseväge ja vilunud riigi- ja avalikuelutegelaste koondeste esindajad.

Seega Eesti tulevane rahvaesindus saaks kahekojaline, millest kumbki töötaks eraldi ja ainult eriti tähtsatel juhtumitel tuleks kokku ühiseks asja otsustamiseks ja hääletamiseks.

Kui riigivanem K. Pätš oma uueaasta kõnes oli jõudnud 8. detsembri sündmusteni, katkes äkki ühendus raadioringhäälingu ja Lasnamäe saatejaama vahel. Nagu uurimine selgitas, oli katkemine sündinud kuritahtlikult. Nimelt leiti, et ühes kohas Lasnamäe ligidal oli mingi raadioantenni traat visatud ümber liinide, need kokku tõmmatud ja sidumistraat kinnitatud posti külge. Rike parandati seitsme minutiga, ja nimelt sel teel, et viidi kõne edasiandmine üle maa-alusele telefonikaablile, nõnda et riigivanema kõne lõppu kuulsid jälle kõik raadiokuulajad. Tallinna raekojaplatsile üles seatud valjuhääldajasse ja Tartu ringhäälingujaama, kuhu oli tarvitatud teisi juhtmeid kõne edasiandmiseks, rike üldse ei ulatanud.

9. jaanuaril avaldati valitsuse teadaanne, milles rahvahääletuse päevadeks määratakse 23., 24. ja 25. veebruar. Järgmisel päeval riigivanem kutsus enese juure ajakirjanduse esindajad, kellele andis lähemaid seletusi selle üle, miks valitsus pole asunud praeguse põhiseaduse seisukohale. Olles vapside poolt ülepeakaela kokku seatud, praegune põhiseadus sisaldab rea tühikuid, mis mõnes küsimuses ei anna riigivanemale isegi neid õigusi, mis on igal kodanikul, teistes küsimustes aga annab temale nii suure võimu, nagu seda ei tunta üheski parlamentaarses riigis.

Praeguses korras on riigivanemal õigus eelarve kinnitamist, mobilisatsiooni ja kaitseisukorra väljakuulutamist seisma panna. Samuti käivad siia hulka ka välislepingud. Selline kord võib viia väga suurte konfliktideni.

*

Vapside mässukavatsuse uurimine, mida toimetatakse täie intensiivsusega, on toonud juure uusi selgitavaid asjaolusid. Detsembris kehtisid üksikule kahtlusaluste arreterimised nii Tallinnas kui ka teistes linnades. Politseivõimud selgitasid, et vapsidele osa relvi muretseti Soomest, kus selles asjas on käimas juurdlus. Need on Eestisse toodud mereteed kaudu mootorpaatidel. Mässunõu peajuht A. Sirk olevat põgenenud Rootsi ja seal edasi Inglismaale, kuna talle Rootsis ei olevat antud peatusluba. Tabatud mässunõulistel hulgas ülekuulamisel seletas Andres Larika, et keegi daam olevat käskinud tal minna Kadaka teele nr. 20, kus vandeseltslased 8. dets. õöl kinni võeti. Sinna jõudes leidnud ta eest tuttavat rahvast, kuid väsimusest jäänud laua ääres istudes magama ja ärganud alles politsei tulekul. Sellepärast ei teadvat ta mässukavatsusest midagi. Ühenduses vapside mässukatsega on võetud ülekuulamisele ka erukindral Tõrvand. Samuti arreteriti Tallinnas soomlane dr. Rahm, kes vapsidele Helsingi ja Tallinna vahel olnud kulleriks. Riigivanema otsusega vabastati ametist arreteritud majandusministeeriumi nõunik J. Vaabel, välisministeeriumi informatsioonibüroo juhataja J. Sammul ja Eesti saadik Rootsis K. R. Pusta.

Erukindral Tõrvandi osa riigipöörde katses on seisnud selles, et tema on teotse nud nõuandjana mässukava läbiviimisel. Asutuste vallutamise ja juhtivate tegelaste kõrvaldamine oli selles kavast nähtud ette kõikides üksikasjades. Samuti oli nähtud ette, kuidas väeosasid sundida endile alluma. Oma abi eest pidi kindral Tõrvand sama tagasi kaitseväge staabiülema koha. kust ta tagandati sõjalaevade müümisega seotud asjaolude puhul.

*

Majanduslikult kujunes vast minevikku valgunud aasta Eestile üldiselt kõigiti rahuldavaks. Ehkki aastakokkuvõtted paljudelt tegevusaladelt veel puuduvad, võib ka senistest kokkuvõtetest järeldada, et oletatud tagasilöökk majanduses halva lõikusaasta tagajärjel jääb tulemata. Näiteks riigi teraviljamonopol, mis töötab majandusministeeriumi juures juba rida aastaid ja mille tegevus peegeldab üldist olukorda maal kõige tundelikumalt, läinud aastal esmakordselt ei nõudnud juuremaksu, vaid tuli omaga välja. Läinud aastal võidi riiklikest tagavaradest müüa 23.000 tonni vilja Lääne-Euroopasse. Nõrgast saagist tingituna toodi vilja riigitagavaradesse läinud aastal vähe. Maale läks raha seega vaid 250.000 krooni eelmise aasta 5 miljoni kr. vastu. Majandusministeerium on asunud seisukohale, et leivahind ei või tõusta üle praeguse taseme. Võimalik, et suvekuul, enne uut lõikust, riigil tuleb müüa vilja oma ladudest. Kui uus lõikus töötab tulla hea, siis paiskavad talupidajad turule viimased tagavarad ladudest, ja riigi teravilja tarvitus võib väheneda veelgi. Seni on riigi teraviljaladudest müüdüd vilja vaid Saaremaale, kes kunagi oma viljaga ei tule välja.

Eesti välisõidukaubalaevastik sai vähe tunda l. a. prahituru kõikumisi, kuna kaugesõidu-aurikuist umbes pooled juba varem olid antud ajalepingule, ja suurele osale olid prahid sõlmitud juba eelmisel sügisel paremail tingimustel. Umbes 85% laevastikust on varustatud ette prahtidega. Ka näitas Eesti kaubalaevastik 1935. aastal jälle nimetamisväärselt kasvu. Isegi laevade teenijaskonnad ja ka väljastpoolt ringkonnad asetasid raha laevadesse, kuna tõusis usk laevasõidu paremasse tulevikku. Merelaevastik tõusis aasta lõpuks ümmarguselt 143.000 br.-reg.-tn. Sissetulekut laevastikust välisvaluuta näol arvestatakse 1935. a. kohta umbes 4 milj. kroonile.

*

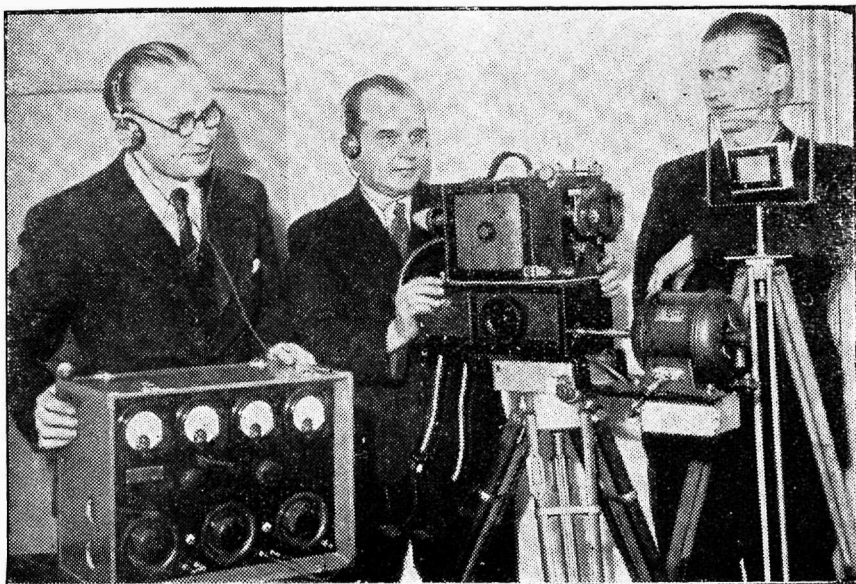
Eelmise aasta 11 kuu kestes veeti Eestist välja kalasaadu si 1,6 milj. kilogrammi 0,8 milj. krooni väärtuses, 1934. a. sama ajavahemikul 1,2 milj. kg. ja 0,6 milj. kr. vastu.

Väljaveetud kalakaup koosnes peamiselt kallimaist värskekalaliikidest: koha 486 tonni, havi 333 tn., angerjas 221 tn., latik 253 tn. ja väiksemal arvul teisi kalaliike ning töötletud kalasaadusi. Kalad veeti peamiselt Rootsi, Poola, Soome ja Taani. Teistes maadesse läks kalu väiksemal arvul.

*

Enne jõuluühi demonstreeriti Tallinnas esialgu kitsamale ringile valminud raamatutu-aasta filmi, mida igati võib nimetada sisukaks ja tähtsaks kultuurdokumendiks.

Raamatutu rg jõulu-eelsel hooajal Eestis kujunes rikkalikumaks, kui kunagi



Esimene Eesti helifilmimise aparaat.

Selsavad vasemal Eesti filmioperaatorid-instruktorid A. J. Eichelmänn ja V. Päts.

varem. Mõnedel andmetel kirjastajate ind uute raamatute turuletoomisest kasvanud niivõrd suureks, et kirjanikelt käidud kodus nurumas uusi käsikirju kirjastamiseks. Jõuludeks ilmus ka uus, ümberredigeeritud ja illustreeritud „Kalevipoja“ väljaanne, mida oli ette tellitud 7000 eksemplari. Seda arvu võib Eesti oludes nimetada kolossaalseks.

Aasta lõpus tähistas Eesti vanim kirjanduslik ja kirjastusorganisatsioon „Noor-Eesti“ Tartus oma 30-aastast tegevust koosviibimisega, millest võttis osa 60—70 inimest, nende seas rõhkesti 1905. a. „Noor-Eesti“ liikumisest osavõtnud nimekaid kirjanikke. O.-ü. „Noor-Eesti“ on kirjastatud raamatute arvu poolest Eestis üks viljakamaid.

*

Eesti filmiasjandus teeb viimastel aegadel kiireid edusamme. Tõukejõuks filmiarengule on sunduslik Eesti filmikroonika kodumaa kinodes. See annab tööd ja teenistust oma filmioperaatoritele.

Seni on Eestis tarvitusel veel tummfilm, kuna helifilmimise aparaatide muretsemine välismaalt nõuab suurt kapitali. Nüüd on Eesti filmimehed hakanud ise kodusel teel valmistama helifilmimise aparaate. Nii on kestvate katsetuste järgi filmioperaatorid Eichelmänn ja Päts konstrueerinud aparaadi, millest loodetakse, et see meie filmikroonikale küllaldaselt suudab „hääled sisse ajada.“ Aparaadi üksikosad on valmistatud kodumaa tööstusettevõtetes ja see läks

maksma umbes 3000—4000 krooni. Välismaa vastav aparaat maksaks 20.000—40.000 kr.

Paralleelselt teist seesugust aparaati konstrueerib ka filmioperaator K. Märsk. Kumb aparaat paremini töötama hakkab, seda peab tõestama lähem tulevik. Tööd jätkub igatahes mitmeleegi aparaadile.

*

Uus aasta saabus Eestis tänavu „vesiselt“, kuna peaaegu terve öö tuli peent vihma. Uut lund ja lumeteed tuli alles kolmekuningapäevaks.

Endiste aastate eeskujul 3. jaanuaril mälestati vabadussõjas langenuid üldise 2-minutilise töö- ja liiklemisveisakuga üle riigi.

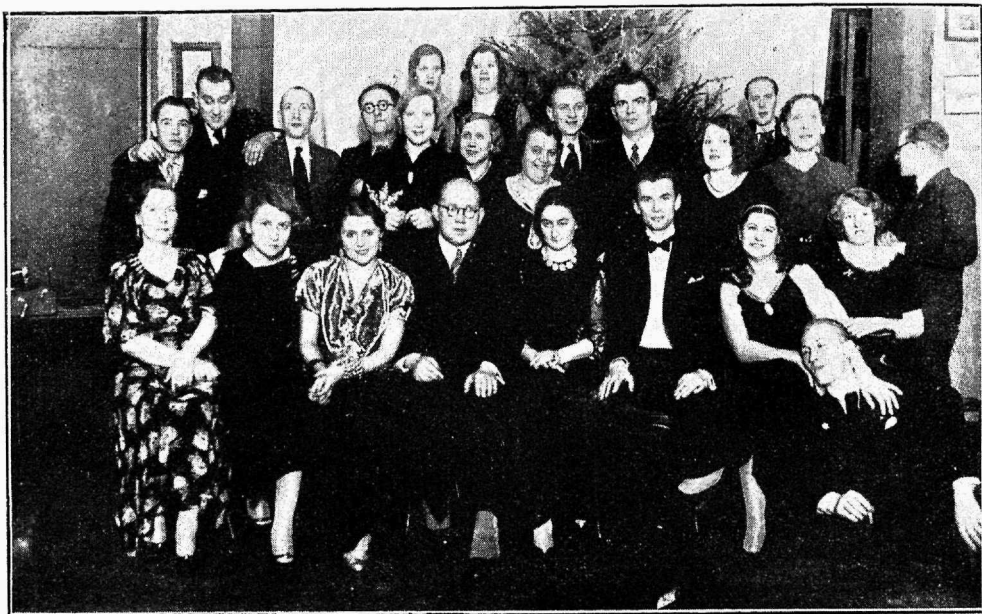
*

Vabariigi valitsuse koosolekul 12. detsembril läbi ja avaldati dekreedina looduskaitse seadus. Looduskaitse otstarbeks on looduse iseloomustavate moodustuste, olgu need maastikuosad, maapinnavormid, taime- või loomariigi esindajad, või eluta looduse esemed, alalhoid ja kaitse. Seadusega loodud üleriikliku looduskaitse inspektori koht täidetakse 1. veebruaril s. a.

*

Eesti spordiliikumise edendamise otstarbel andis vabariigi valitsus olümpiakomiteele Eesti meeskonna saatmiseks 1936. a. Berliinis peetavatele olümpiamängudele 20.000 krooni.

A. T.



Belgia Eesti Rahvusliku Seltsi jõuluõhtul (v. lhk. 29).
Keskul istub esimees konsul E. Pärli.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Seltsielu Detroitis.

Hooaja avamine, peod, Välis-Eesti päev.

D. E. S. „Kodu“ tegutseb endiselt võimuluste piirides, kuid ikka arenemise suunas. Sügishooaja tegevus algas, nagu eelmistelgi aastatel, seltsi aastapeoga. Seltsi üheksandat sünnipäeva peeti 19. oktoobril John Viik'i majas. Erilist pidulikust ei olnud ette nähtud ja seda ka ei olnudki; kuid seltsiliikmete ja kutsutud külaliste omavaheline koosviibimine väikese sööminguga, laulu ja tantsuga, oli kodune ja meeldiv.

Maräipeo korraldas selts 9. novembril vene seltsi saalis. Oli küllalt maskeeritud, kuid siiski rohkem „martide“ tunnustajaid. Tuuseldamine-sidamine saalis ja müra-kära einelauas lõi õhkkonna, mis mardilaadaks vajaline. Pillid ürgasid, aga tantsida ei saanud. Eestimaa on kaugel Itaaliamaast, nüisama suur on vist vahe ka nende kahe maa rahvaste temperamendi ja rütmide vahel. Palgatud pillimehed, rahvuselt itaallased, pidid ka n. n. „vanamaa“ tantsu mängima: mängisidki kõik valsid, polkad ja need teised tantsud, kuid eestlaste jalad ei jõudnud kuidagi järele nobedasõrmelistele itaalia muusikameestele.

Sellepärast ütlesingi, et saalis tuuseldati ja sibati. Alles peo lõpu poole, kui oma eesti mees kortsmoonika välja venitas, said eestlased harjunud viisil jalgu liigutada ja tantsu tüürtada. Meeleolu oli küllalt. Osavõtt peost ja sissetulek enam kui rahuldav.

Välis-Eesti päeva Detroitis peeti täpselt määratud ajal — viimasel laupäeval novembris, ja see oli 30. nov. vene seltsi saalis. Pidu oli korraldatud selleks õhtuks D. E. S. „Kodu“ ettevõttel ja V.-E. Ühingu liikmete (kes kõik ka „Kodu“ liikmed) kaasabil. Kutsed olid saadetud kõigile Detroitis ja selle ümbruses asuvatele eestlastele. Juhtus aga, et esimene külm sel aastal saabus Detroiti just selleks ajaks, mis märksa takistas kokkutulemist peole. Sadas vihma ja külmetas. Uulitsad muutusid siledamaks jääks; autoaknad jäätusid nii kiirelt, et mõnesaja-sammulise sõidu järele pidi klaase käsitsi puhtaks kraapima, et näha, kuhu sõidada. Sõit sel õhtul oli äärmiselt raskendatud ja hädasohtlik. Sarnane ilmastik mõjutaski, et kokkutulnud väliseestlaste pere ei olnud väga arvukas (umbes 50 inimest). Peokavas olid päevakohased kõned seltsi juhatusele ja tegelastel, samuti tervitus ja kõne V.-E. Ühingu esindajalt Detroitis. Järgnesid muusikalised ettekanded ja tants. Kõned

ja ettekanded olid kohased ja rahuldavad. Aeg ja ümbrus ei sobinud aga päeva tähtsusega. Ootamata külma puhul oli saal külm ja külm; väike kogu inimesi „kadus“ külma avarasse ruumi ja ei leidnud ühist, kodust tunnet. Alles peale mõninga tantsu, kohvi ja õlle, muutus õhkkond kodusemaks. Arvestades kõigi eeltoodud takistustega ja väikesearvulise eestlaste perega siin, tuleb lugeda Välis-Eesti päeva Detroitis siiski kordaläinuks.

Raamatuaasta karbikorjandus saalis ja peoõhtru pääsetähtedest kogus mõnisteist dollarit, mis tervena läheb seltsi raamatukogu täiendamiseks ja ajakirjade tellimiseks. J. R.

Välis-Eesti päev New Yorgis.

Välis-Eesti päeva puhul korraldati New Yorgis aktus 29. novembril E. H. Seltsi saalis.

Sissejuhatavas kõnes andis E. H. Seltsi abiesimees H. Peil ülevaate Välis-Eesti ühingu viimaseaegsest tegevusest, rõhutatades E. H. Seltsi valmisolekut kõigiti väliseestlaste organiseerimise töös kaasa aidata.

Eeskavas esines konsul K. Kuusik kõnega, andes ühtlasi Välis-Eesti ühingu usaldusesindajana edasi tervitusi ühingu Ühingu Ameerika eestlastele.

Ameerika Eesti Liidu esimees hr. J. Annusson esines pikema ja huviküllase kõnega Välis-Eesti probleemidest, mis kuulajaskonnas suurt tähelepanu leidis.

Kolmandaks kõnelejaks oli hiljuti kodumaad külastanud pr. H. Genz, kes andis ülevaate Eestis viimastel aastatel tehtud suurtest edusammudest sotsiaalsetel aladel. Kõneleja on ühenduses New Yorgi Lateri misjoniga ja on olnud koos mitmete teiste New Yorgi eestlastega tegev ka uue õpetaja kutsumisel siia, mis kuuldavasti lähemal ajal teostuvat.

E. H. Seltsi esimees A. Pierce avaldas koosviibimise lõpul tänu kõnelejatele üksmeele ja koostöö eest ning avaldas mõtteid, kuidas elustada Välis-Eesti ühingu liikmete omavahelist läbikäimist New Yorgis.

Sao-Paulo eesti seltsielu.

Naised lõmbavad kaasa. — Väljasõidud. — V.-E. päeva pühitsemine.

Sao Paulo eesti seltsis „Uus Kodu“ on asunud ka naised agaramale seltskondlikule tööle, asutades oma osakonna. Oma võimed rakendasid naistegelased esimeseks tegevusse Kadriõhtru korraldamisega, 23. nov. m. a. Laudade daeres istus 120-liikmeline eestlaste pere, kuna perenaiste ülesandeid täitsid osakonna juhataste liikmed. Koosviibimine kujunes selle tõttu perekondlikuks ja koduseks. Oli deklamatsioo-

ne, lauluettekandeid, koomiline duett, elavad pildid jne. Lõppeks lõi tantsumuusika vanu tuntud kodumaised lugusid, mis kõigi jalad võttis kergemalt liikuma tantsutaktis.

*

Vahete-vahel on korraldatud seltsi väljasõite, kuna Brasiilias sel ajal, kui kodumaa välju katab lumevaip, on ilusaim suveaeg. 15. nov. oli üks seesugune väljasõit Santosesse, kus liitusid väljasõitjatega kohapealsed eestlased. Santose mererannal oli siis lõbus sagimine — sportimine, jookmine, suplemine, laia eesti vete vajadus, nagu kodumaal Piritas rannal.

*

Lauapäeval, 30. nov. m. a. pühitses São Paulo E. A. ja H. S. „Uus Kodu“ ülemaailmist Välis-Eesti päeva, mis hästi korda läks, nagu teatab „Meie Kodu“.

Eeskavas oli Välis-Eesti liikumist selgitav kõne, millest rääkis A. A. u. r. Kõnele järgnesid seltsi segakoori laulud hr. W. Götzi juhatusel. Koori ettekannetele järgnesid Jüri Viina mäe sooloettekanded eesti lauludest. Lauljaile avaldati rohket kiitust. Klaveril saatis maestro Tobiu Perfetti. Omad lauluettekanded lõpetas J. Viinamägi kõnega, lastes elada nii Kodu-Eestit kui ka Välis-Eestit.

Eestlasi võttis ülemaailmse V.-E. päeva aktus-peost osa keskmiselt, mis seletatav kaitseseisukorraga rahutuste puhul Brasiilias.

Mardipäev Rio de Janeiros.

Seltsitegevus suvekuudel piirdub väljasõitudega.

Novembrikuus seltsi tegevus Rio de Janeiros on piirdunud väljasõitude ja koosviibimistega seltsi ruumides.

Suuremat elavust on märgata lavaosakonnas. Käiakse hoolega harjutustel ja töötatakse üksmeeles. Viimasel osakonnakoosolekul otsustati korraldada näiteõhtuid ka peale igakuuliste piduõhtute.

Seltsiliikmete arv on tõusnud kuu jooksul 12 võrra. Raamatukogu lugejate arv ulatab 17-ni. Kuu jooksul on loetud 57 raamatut. Lugejate gruppidest on organiseeritud üks „Rahvalehe“ tellimiseks.

Seltsi rahaline seisukord näitab tulude ülekaalu.

Propaganda-toimkond tegi laialdast kihutustööd V.E. päeva korraldamiseks, kuid ettetulnud revolutsioonikatse tõttu Brasiilia lõunaosas, mis ulatus Rio de Janeironi, jäi Välis-Eesti päev pidamata, mis oli seltsile suureks kaotuseks.

Seltsi tegevuses on oodata järgnevatel kuudel suvist vaheaega.

Kättejõudnud palavatel päevadel otsivad inimesed meelelahutust mererannast, rannaliival ja lainetest. Kuumus



Insener Paul Reiman omaarendatud suhkrupilli-roosordiga, Alagoases, Brasiilias.

on tublisti suurem, kui harilikult suvel kodumaal. Kuid kohalikud eestlased on suutnud sellega enam-vähem harjuda. Ainult loiuks teeb see soojus. Otsitakse parema meelega vaba loodust, kui et istuda kinnises ruumis.

Väljasõidud mereranda või saartele on praegu igapäevaseks ajaviiteks. Armsamateks kohtadeks on Paquetá saar, mida loetakse ilusaimaks Guanabava lahes, ja Saco S. Francisco, mägedega piiratud laht suurepärase rannaga.

Selts pidas tänavust mardipäeva Saco S. Franciscos. Mardipäev kujunes täiesti traditsioonile vastavaks, kus ei puudunud isegi mardihaned ja lõõts. Loodus ei olnud küll sugugi päevakohane — Brasiilia hele päike ja troopika lopsakas taimeestik ei sobi meie mälestusele mardipäevast, kuid aeg ei läinud sellepärast kaotsi. Suplemised vaheldusid spordi, mängu ja lauludega ja päev möödus lõbusalt ja ehkeüllaselt.

V.-E. Ühingu poolt saadatud raamatud jõudsid kohale ühes õppeabinõudega, milles leidub rikkalik materjal pühapäevakooli jaoks, koolitöödega ei saa aga enne alustada, kui palav aeg möödab.

V.-E. päev Põhja-Brasiilias.

Brasiillased ja välisriikide esindajad pühitsesid V.-E. päeva.

Välis-Eesti päeva on pühitsetud ka Brasiilia põhjapoolses osariigis, nagu selle kohta on tulnud sõnumid.

Nii korraldas Alagoases Välis-Eesti ühingu eluaegne lühe ins. Paul Reiman Välis-Eesti päeva puhul koosviibimise, millest võtsid osa ka sealsed välisriikide esindajad. Kohapeal pole teisi väliseestlasi.

Ins. Reiman tutvustas külalisi Välis-Eesti päeva tähtsusega ning Välis-Eesti liikumisega. Lühikeste tervituskõnedega esinesid Inglise ja Haiti konsulid. Koosviibimine muutus ameerika cocktail-partyks, millele järgnes eine ja lõbus kodune tants. Välisriikide esindajad olid väga huvitatud Eestist, küsiti andmeid organiseeritud Välis-Eesti üle ning lasti elada Eestit.

Ins. Reiman oli kutsunud koosviibimisele ka naaberosariikides elavaid eestlasi, kuid nad ei tulnud, sest lüügi pikk teekond mõjus takistavalt. Vabariigi aastapäevaks loodab ins. Reiman süiski ka teisi eestlasi kokku saada ning koos nendega arendada tihedat kontakti kodumaaga.

Välis-Eesti päeva pühitsemine Harbiinis.

Välis-Eesti päeva pühitsemine Harbiinis 30. novembril m. a. sellele vaatamata, et seda ainult teist aastat tehakse, on jõudnud siinsete eestlaste hulgas võita erilise tähelepanu.

Pidu korraldamisest võtsid osa kõik eesti seltskondlikud organisatsioonid, nimelt: Selts, ev.-lut. usu kogudus ja naiskomitee.

Jumalateenistus kirikus, kell 6 õhtul, oli kokku tõmmanud peaaegu terve Eesti koloonia, sest suurimat huvi pakkus Tallinnast V.-E. Ühingu juhatusel lahkkel kaasabil saadud õpetaja Paul Kuusiku väärikas jutlus „Aratussõna Harbiini eestlastele“, mis ette loeti hr. R. J. Grünbergi poolt. Mälestati mineval aastal surma läbi lahkunud Harbiini eestlasi ja paluti kodumaal, rüugivanema ja väliseestlaste eest. Jumalateenistust ülendasi Seltsi laulukoori ettekanded. Kirikusse olid ilmunud ka Läti konsul ja Läti Seltsi tegelased.

Kell 9 õhtul oli Seltsi ruumis, Eesti konsulaadi juures, aktus ja pärast õhtusööki. Aktuses avas konsul A. Lõhmus lühikese kõnega, milles toonitas väliseestlaste liikumise tähtsust. Peale hünni esines seltsi laulukoor rahvalauludega. Pikem referaat oli seltsi esimehe hr. A. Philatovi poolt, mis käsitas Eesti kultuurilist ja majanduslikku seisukorda.

Aktusest osavõtt, arvestades eestlaste üldarvuga Harbiinis, oli rekordiline, nimelt 60 inimest. Järgnev tujurikas ja lõbus õhtusöök tervituskõnedega lõppes tantsuga.

Kõikides kohalikkudes ajalehtedes 30. nov. ilmusid vastavad kirjeldused ülemaailmisest väliseestlaste päevast.

Belgia Eesti Rahvusliku Seltsi tegevusest.

Peale kahe seltsi liitumist, on eestlaste seltskondlik tegevus Belgias hakanud hoogsalt arenema.

Ühinemisel oli seltsil 78 liiget, kuna praegus kuulub koosseisu 86 liiget, mis on rekordarv Belgia Eesti Seltsi elus ja võib isegi öelda, et ligemale 90% Brüsseli eestlastest on end organiseerunud!

Seltsi patronaatkomiteesse kuuluvad: esimees Brüsseli aukonsul *Drugmond* ja liikmetena Antverpeni aukonsul *Verbeeck* ning Schaarbeeki linnaosa bürgermeistri kabineti ülem *Grognard*. Auliikmeteks on: endine konsul *Damasius Treude*, praegune riigisekretäri abi, prof. *Puusepp* ja konsul *H. Viha-lemm Tartust*. Toetavliikmeks on a.-l. „Kalevi“ kapt. hra *August Keski-la*.

Rõõmustav nähe on, et seltsi tegevus on tähelepanu äratanud ka Belgia Eesti sõprade hulgas ja nii on juba esimesena soovi avaldanud seltsi liikmeks astuda tuntud Belgia majandusmees *Belgia-Eesti Kaubanduskoja esimees ins. Ectors*.

8. detsembril m. a. oli uue ühendatud seltsi esimene korraline peakoosolek, mille oli kutsunud kokku ajutine juhatus. Peapunktina päevakorras seisis uue juhatuse valimine. Liikmeid oli tulnud kokku ligi 40 ümber, mis erakordselt suur arv Belgia eestlaste seltsielus.

Koosoleku avas senine seltsi esimees Antverpeni asekonsul hr. *Pärli*, kes ka valiti koosoleku juhatajaks. Kirjatoimetajaks valiti hr. *Luuberg*. Seltsi esimees kandis ette juhatuse aruande ja teatas üldkoosolekule seltsi patronaatkomitee esimehe Brüsseli aukonsuli hr. *Drugmond*i toetuse seltsile nii rahaliselt kui ruumide suhtes. Nimelt hr. *Drugmond*i poolt on seltsile ülsad mugavad ruumid üüritud kesklinna ja nii on selts kergesti sellest suurest tähtsast küsimusest nüüd üle saanud, sest senised endised Belgia Eesti Seltsi ruumid, mis asusid kõrvalisel kohal, ei olnud küllalt sobivad. Üldkoosolek otsustas üksmeelselt hr. *Drugmond*ile tänu avaldada. Juhatuse esimeheks valiti tagasi hr. *Pärli* ühel häälel, kuna teiste juhatuse liikmete valimistel selgus, et süiski veel on olemas väikene vastasrind, millel aga õnneks ei olnud mõju.

Suure häälteenamusega valiti juhatusse: hrad *Part*, *Kondor*; pr. *Laev*; hrad *Kalman*, *Luuberg* ja *Gutman*. Kandidaatideks: prl. *Brand*, hra *Bieber* ja pr. *Öun*. Revisjonikomisjoni valiti: prl. *Gutman*, h-rad *Blumfeldt* ja *Kalugin*. Peotoimkonda: prl-d *Brand*, *Kalman*, *Spriit*, pr. *Öun* ja hr. *Gold*.

Lükmemaksu alammääraks otsustati määrata 15 fr. aastas. Lõpuks üldkoosolek avaldas üksmeelselt tänu hr. *Pärli*le, kelle energilisel vahetalitusel läks süiski viimaks korda rahvusühinglasi ja eestiseltsilasi koondata ühise uue seltsi ümber.

Seltsi address kirjadele on endiselt 79, rue du *Marché*, *Bruxelles*, kuna uued ruumid asuvad 34, rue du *Fosse aux Loups*, 2. korral, kohvikus „*Prince de Galles*“. Kogumispäevadeks on kolmapäeva ja pühapäeva õhtud.

*

Tänavu alati juba varakult jõulude pühitsemisega, ja esimene eesti jõulupuu korraldati proude *Talli* ja *Pelmase* algatusel pühapäeval, 22. det. La *Loyale*'i saalis n. n. „laste jõulupuuna“, kuhu oli kokku mobiliseeritud terve eesti lastepere Brüsselis — 7 last.

Belgia Eesti Rahvuslik Selts korraldas omakorda jõulupuu laupäeval, 28. det., seltsi ruumes, kuhu oli ilmunud üle 30 inimese.

Kohalik aukonsul hr. *Drugmond* oli ilmunud oma pojaga. Jõuluvana jagas rohkesti kingitusi igaihele.

Brüsselis esinevad eesti artistid pr. ja hr. *Kalde* võtsid ka jõulupuust osa ja esimene neist esines rahvatantsuga, kuna teine laulis mitmed meeldivad eesti laulud.

Kena üllatuse oli valmistanud kohalik konsul, kes pühiks igale eesti lapsele oli saatnud väikese kingituse.

Pariisi eestlaste jõulupuu.

Pariisi Eesti Selts korraldas Pariisis viibivatele eestlastele jõuluõhtu 28. detsembril restoran *Dumensil* saalis. Jõulupuu all kokkusaamised on meie kodumaalaste poolt väga hinnatud. Tänavu pidime küll vähemaga leppima, kui eelmistel aastatel. Ei olnud võimalik leida kodumaalasi, kes mõne ajakohase muusika või ettekandega oleks esinenud. Vaatamata sellele kujunes koosolemine päris mugavaks. Kokku oli tulnud 80 kodumaalast ja võõrast, kes rahul olles ja heas meeolus alles peale keskööd lahkusid. Meie hulgas viibisid ka herra *Ast* ja major *Post* Eestist, herra *J. Kõdar* abikaasaga *Genfist*. Vabariigi saatkonnast olid tulnud herra *O. Öpik* ja preili *Simenson*, kes on ühtlasi seltsi juhatuse liige.

Helsingi Eesti Seltsi elust.

Helsingi Eesti Selts korraldas detsembrikuu algupäevil traditsioonilise n. n. vortsitöömise õhtu. Osavõtt õhtust oli rohkearvuline.

30. detš. m. a. oli seltsis lastejõulupuuõhtu. Lapsi oli tulnud kokku 50 ümber, nende hulgas oli ka soomlaste lapsi. Jõuluvana jagas lastele kotikesi maiustistega. Lapsed kandsid ette laule ja muid muusikalisi palasid ning näitasid oma ihulugemise oskust. Saadik hr. Rebane on jõulupuu head kordaminekut kindlustanud oma ainelise toetusega ja saadiku prova oli lahke käega aidanud kanda hoolt hea teelaua eest.

Hiljem õhtul oli vanemate tegelaste koosviibimine.
A. J.

REHA osakonna juubel.

18. detsembril m. a. pühitses Riia Eesti Hariduse- ja Abiandmiseseltsi osakond oma 10-aastast sünnipäeva.

Eesti saatkonna sekretär ja konsul Willem Kruus pidas seltsi esimehena peoõhtu avakõne, andes ülevaate 10-aastasest

tööst ja saavutustest. Järgmisena kõneles saadik Karl Mennning Välis-Eesti liikumisest, pannes Riia eestlastele südamele kaotada omavahelised hõõrumised.

Kontsertosas kõlasid Haridusseltsi segakoori ettekanded.

Vaimustusega loeti ette endise seltsi esimehe Jaan Mölderi südamlük tervituskiri. Omaaegse saadiku k. t. J. Mölderi seltskondlikku tööd hinnatakse väga kõrgelt Riia eestlaste poolt. Ka Välis-Eesti Ühingu oli saabunud tervitustelegramm.

Pidulikuis ühislauas mälestati praeguse välisministri J. Seljamaa kastööd ning osakonna rajaja ja energilise endise Riia tegelase dir. Hans Kuk'e ohvrimeelset tegevust, keda kõik toleaeagsed kaastöötajad eeskujuna meeles peavad.

Õiendus.

Möödunud aastal „Välis-Eesti Almanakis“ nr. 6 ilmunud kirjutises „Berliini Eesti Selts 25-aastane“, oli eksikombel avaldatud, et hrad Kivi ja Pirts valiti seltsi auliikmeteks, kuna tegelikult neid valiti seltsi eluaegseteks liikmeteks.

GLADIAATORI SÓPRADELE
A. L E C O Q
VALMISTAS JÓUDUANDVA ÓLLEUUDISE
TÓMMU HIID



MEIE ÓLLED JA
KARASTUSJÓOGID
ON ALATI ESIKÓHAL

A. L E C O Q

Mitmesugust.

Kodumaalt lahkunud eestlased.

Talvel, ebasoodsar sõiduajal, valitseb teatud vaikus ka laevaliinidel. Möödunud kuu jooksul ei saabunud kodumaale ükski eestlane, kuna oma endistesse asukohtadesse tagasi siirdusid vaid mõned üksikud.

Rootsi—Ameerika liini laeval „Drottingholm“ sõitsid 11. jaanuaril Põhja-Ameerikasse Johannes Kurg, Egor Altman ja pr. Helene Stanley.

Cunard White Star liiniga sõitsid 13. detsembril m. a. Kanadasse Emilie Tamberg ja Sinaida Rose.

Deutsche Ost-Afrika liini laevaga „Tanganjika“ga alustas sõitu Port Elisabethi, Lõuna-Aafrikasse, 7. jaanuaril pr. Anni Terri.

Lähemal päevil lahkub kodumaalt ja pöördub tagasi New Yorki ligi aasta Eestis veetnud tuntud välis-eesi maalikunstnik pr. Hilda Rätsep.

Välis-Eesti ühingu teated.

Pühade tõttu ei olnud Välis-Eesti Ühingu büroos mainimisväärsed uudiseid.

Uuteks ühingu liikmeteks võeti vastu:

Abner, Otto, Bordeaux.
Blumberg, Fritz, mehaanik, Ansonia, Conn., USA.

Budaila, Hilda, Kaunas.
Grünberg, Rudolph, raamatupidaja, Harbin.

Hendrikson, Alice, majahoidja, New York.

Higierova, Alide, Grodno.

Hubel, Ernst, arst, Tallinn.

Kartau, Johannes, Jundiahy, Braziilia.

Kumetis, Liiida, Kaunas.

Kurmann, Hugo, insener-elektrotehnik, Nõmmel.

Leppik, Johan, E. V. saadik, Kaunas.

Mauer, Aleksander, ärimees, Dairen.

Nieberg, Jakob, Bordeaux.

Norden, Vilhelm, insener, Mexico City.

Raag, Adolf, tööstur, Kaunas.

Smith, Bernhard, Sea Cliff, L. I., U. S. A.

Sniečkus, Pauline, arst, Kaunas.

Truu, Richard, merimees, New York.

Vesckberg, Carl, ettevõtja, New York.



Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Toimetus: J. Jaik, A. Nippak ja B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimisehind: välismail \$ 1.— aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60.

Tallinnas, 24. jaan. 1936.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1936.

Ajakiri „Välis-Eesti”

(Välis-Eesti Almanak) ilmub 1936. aastal

üks kord kuus,

endise 6 korra asemel aastas.

See võimaldab värskemata sisu ja endisest suuremal määral kirjeldusi ja vaatlusi Välis-Eestist.

Hind muutus odavamaks!

Üksiknumber maksab kodumaal **25 senti** (seni 35 senti), **välismaal** 10 Am. c. (seni 15 Am. c.); **aastatellimine** — 12 numbrit — kodumaal **Kr. 2.50**, (seni 6 numbrit Kr. 2.—), välismaal endiselt **1 Am. doll.** See on võimaldatud ainult tellijate arvu juurekasvuga, mis on „Välis-Eesti“ huvitava sisu otsene tulemus.

Tellige aegsasti endale ajakiri „Välis-Eesti”
1936. aastaks.



Nõudke ainult!

Tuntud

Kaubamärk

prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL

seepi

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretähedede, päikese põlendiku ja üleliigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja pehmeks.

Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldauerahaga kroonitud.

Londonis suure kuldauerahaga kroonitud.

Tellige

Põhja-Ameerika eestlaste ajakirja

Meie Tee

Tellimise hind:

\$ 1.— aastas välismaal
kr. 2.— „ kodumaal.

Tellimisi võtab Eestis vastu:

Välis-Eesti Ühing

Vana Posti tän. 8, Tallinn

„Meie Tee“ toimetus ja talitus:
310 Lenox Ave., New-York,
N. Y., U. S. A.

Parim ühendus Eestiga

on kodumaa ajalehe tellimine.

VABA MAA

ärilpäeviti ilmuv iseseisev informatsioonileht. Tema teatab kõigist täpselt ja ustavalt, mis sünnib tähtsamat kodu- ja välismaal. Sõnumite täienduseks ülevõtteid. Gori valmukad karikatuurid. Juhtkirjad asjatundjailt. «VABA MAA» on sisukam ajaleht. Tellimishind välismaale 1.15 dollarit kuus.

MAA HÄÄL

on kolm korda nädalas ilmuv maarahva ajaleht. Päeva-uudiste kõrval paneb erilist rõhku talupidamise ja põlluharimise uuendustele. Annab tasuta nõu arstimise, juriidilise, tehnilise ja maapidamise küsimuste üle. Tellimishind välismaale — 35 dollarit kuus.

ESMASPÄEV

on sobiv leht eestlastele välismaal. Annab üks kord nädalas huvitavaid lühemaid ja pikemaid kirjutisi ning piitiderohke ülevaate kodumaa elust. Rohkesti eesti nalja. Tellides kuueks kuuks — 90 dollarit.

RAHVALEHT

on kirev nagu elu ise. Toob kolm korda nädalas seda, mis teistel silmapaari vahele jääb. Seega alati elav, värske ja huvitav. Piitiderohkem ajaleht Eestis. Tellides kolmeks kuuks 1.15 ja kuueks kuuks 2.25 dollarit

PEREKONNALEHT

on parim jutuajakiri. Ilmub kord nädalas paljude värvitrukis piitidega. Toremaid lühijutte ja järgnevaid põnevaid romaane. Sekka võrtsikat nalja ja ajavilteks peamurdmist. Tellides kuueks kuuks 1.45 dollarit.

Tellimised saata: „VABA MAA“ peatalitus, Tallinn, Estonia.

Väliseestlased!

Kodumaa tundma-
õppimiseks soovi-
tab foto-ateljee
J. RIET Viljandis
stereoskoopilte,
millede kaudu saa-
te täieliku ülevaate
kodumaa kauni-
matest kohtadest.

Nimekirjad tasuta!



O-ü.

RAF. HAARLA

kirjaümbriku- ja
paberiümbertöötä-
mise tehas

Tallinn, Tina 9
Telefon 302-56

Hind 25 senti ehk \$ —.10.

KINNITUS-AKTSIA-SELTS



EESTI UNION

Tallinn, Suur Karja 18. Telefon 445-10,

sõlmib kinnitusi kõikidel aladel piiramata summades.

Kahjud tasutakse viibimata!

**Eesti Union'i uued elukinnituse
tariifid on odavamaid Eestis!**

Lisaks Seltsi tariifide kogus leidu-
vaile kinnitusviisidele, Seltsi juha-
tus sõlmib soovikorral elukinnitusi
kõigis Eesti seltside tariifides leidu-
vates variantides.

**Eesti Union'il pole olnud kahju-
kannatajatega ühtegi protsessi!**